

zeruko ARGIA

IDAZKOLA ETA BANAKOLA: OKENDO, 22 - DONOSTIA - TEL. 426666 - PREZIOA 7 PEZETA

HERRIAREN ARNASA

Hona zazpi bertsolari. Hona Herriaren zazpi ordezkari.

Badute bertsolariek, oraindik, Astoria gainezka betetzeko adurra eta arrakasta. Izan ere, Herriaren altzoan sortzen diren maixu argi eta egokiak ditugu. Herri arnasaren lurrun ditugu. Herria bera mintzo da bertsolarien ahotik.

Horregatik egiten dio, herriak, hain harrera ona bertsolariari. Berehalaxe hartu zuten bat, Astorian, bertsolariek eta entzuleek. Ez zen nolanahikoa izan jendearen txalo hotsa. Baziren pozezko negar malkoak ere.

Sei bertsolari jardun ziren, ezbeharrez isilik dagoen Uztapideren ondoan. Zazpi ala sei izan, ondo uztarturik jardun ziren bertsotan.

Oro har, bertso saio bikaina izan zen igandekoa. Halakoa bait zen giroa ere. Bertsolari onak, gai-jartzaile egokia, jendetza haundia eta isiltasun eta arreta harrigarria. Giro hori gabe ez daiteke bertso saio onik egin.

Denetark zen bertso-entzuleen artean. Baina, seme-alabak euskal kulturaren hezitzearen dirua biltzeko jardunaldia zenez gero, han ziren irakasleak eta gurasoak ere.

Besteak beste, seme-alabak ondo heitzeko gogoia eta ardura dute irakasle eta guraso hoiek. Horregatik hartzen dituzte beren gain horrenbeste neke eta lan. Izan ere, badakite, diru-ondasuna baino hobea den altxorra utziko diela ondorengoei honela. *Gizon izateko* bidea eta aukera ematea da gurasoek beren seme-alabei eman diezaieketen aberastasunik haundiena. Halere badakite, Lasartek zioen bezala: «Gaur gazteak heitzen ez dago samurra».

Herriaren arnasa direla bertsolariak jarri dugu haseran. Bizi dadila Herria nahi dute bertsolariek, ikastoletan lanean ari direnek eta beste hainbeste eta hainbestek. Sariaren irabazle atera zen Gorrotxategik zioena nahi dute: «Semeak euskal kutsutan hazi, lagun denei egin lagun, herria serbitzeko prest egon etengabe, gau ta egun».

Baina hortarako elkartzen jakin behar dugu. Hontan ere bertsolari taldea dugu eredu eta ispilu. Bertsolariek ez dute elkarrentzat ezin eramanik. Ez dute norkeriarik eta zatiketarik. Talde elkartua dugu. Senide maiteak bezala elkar hartzen dute eta elkarri laguntzen diote. Entzun diezaigun Xalbadorri: «Bainan nik nahi nukena hau da: buka ditezen guduak».

Hortarako, ordea, elkarrekin hitzegiteko egokiera behar dugu. Guk, berriz, ez girorik aurkitzen. UZTAPIDE isila da mutualdi horren adierazgarriarik onena. Isilik bederen iraun dezala opa dio Gorrotxategik Uztapidei. Hala opa diogu Herriari ere.

«Onenbeste zor

Gure Manueli,
naizta urte betean
au egon isilik,
izketa txarrik inñun
etzun erabili.

Lurrak ez dezala, ba,
beingoan estali.

Endoiako izarra
ez dedin itzali».

NON ZER

● GETHARIAN HALAKO BATEZ Larresoro	3 garrean
● LANA, LANGILEA, LANTEGIA Ugalde	3 garrean
● ESKOLAREN HAUZIA FRANTZIAN Torrealday	5 garrean
● EZKER-ESKUIN: KONZERTU SOIL BEZALA (1)	
Azurmendi	6 garrean
● ETA NONDIK JAN?	
Alkiza	11 garrean

GURE LEIHATILATIK

ASTORIAKO BERTSOAK

Nor da euskaldun? gaia emanik egin zen bertso saioa eskaintzen dizugu lehenik. Bertso bakarra bota behar zuen bertsolari bakoitzak. Hortarako, entzuten ez zen lekura izkutarazi zituzten denak. Lizeoak eskuera kutsitxo bat zeukan jarriarik bertsoarik onena botatzen zuenaren-tzat. Gorrotxategi atera zen irabazle.

Gorrotxategi:

Nor da euskaldun? au da galdera.
Al dakit nola erantzun!
Bere bideari jarraitzeiona
naiz kontrako itzak entzun.
Semeak euskal kutsutan azi,
lagun danei egin lagun,
erria serbitzeko prest egon
etengabe, gau ta egun.
Au egiten dun gizasemea
ori da egizko euskaldun.

Mattin:

Nor da euskaldun, hau da galde-
[ra.
hementxen entzun duguna.
Nik bihotzetik estimatzen dut
ta ezagutzen euskalduna.
Huna etorri den gehiena
hortan dago ezaguna.
Euskaldun da bihotz barruan
euskal sinestea duna.

Lasarte:

Bein bear eta badet
jaunak naiko lana.
Euskaldun doala da
Jainkoak emana.
Gaur nor dan euskalduna
galdetzen duana,
amaren bularretik
ikasi zuana.

Lazkao Txiki:

Nere gustoa bein betetzeko
auxe da gai atsegiña.
Danak esan al baldin badira
bada zertan itzegiña.
Euskaldun bat nor dan galdetzen
[dit:
Bat dana biotzez fiña,
gure euskera maite duna-ta
ontan itzeiten dakiña.

Xalbador:

Euskaldunetik euskaldunera
badago diferentzia.
Gutartean zer pasatzen diren
kusiz denek ikasia.
Euskaldun ona horra zer daiken
diot ene iritzia;
herriarentzat eskaintzen duna
bere izaite guzia.

Lazkano:

Euskalduna naiz esanaz asko
etortzen dira gugana,
baiña askotan biotza dute
pikueta juana.
la erderan bizimodua
ematen bait dute dana.
Ai neretzako euskalduna da
Erria maite duana.

ZENBAIT BERTSO

Aurreneko orrian aipatzen ditugun bertsoak jartzen ditugu emen. Lehenik lau oin edo itz emanik Lasartek abestu zuena jartzen dugu. Gero Xalbadorrek botatzen duena Arabe eta Juduean gaietan. Irugarren Mattinena, "herioak berdintzen ditu handiak eta ttipiak" bait zuen gaia.

Lasartek:

Semeari bein entzun
nion nik gezurra.
Alare, nola eman
berari egurra?
Zer etorkizun zeguan
baneukan bildurra!
Gaur gazteak ezitzen
ez dago samurra.

Bainan nik nahi nukena hau da.
buka ditezten guduak
ta-ana bezala bizi gerora
arabe eta juduak.

Mattinek:

Nik ere hemen ondo aitu det
Aranalderen esana.
Berdindutzeko herioa noizpet
etorriko da gugana.
Eta hauze da gauza bat orain
sinesten al ez dedana
ni handiekin berdintzen banau,
izango du naiko lana.

Xalbadorrek:

Ni ere galtzen ari naizela
ikusten duke munduak;
ene herritar askotxo ere
badira gerran galduak.

Lazkao Txiki nexkatxa txikiarekin maitemindu diren bi gazte dira Lazkano eta Gorrotxategi. Iruna bertso bota zituzten. Ona bana.

Gorrotxategik:

Gure biotzak neska onentzat
maitasunez daude bero,
naiz eta kontu latzak etorri
neska au artuta gero.
Lazkano erdibanatzerikan,
ik etzakela espero.
Gauza txikia uts biurtzen dek
erditik bi ein ezkerro.

Bi mutil oek neskatxa batek
txoratzen jarri dituzte,
baina txiki bat izan liteke
bi gizonentzat ainbeste.

Lazkanok: Erabakia

Zuretzat dago
nere neskatxa laztana,
maitasun gauza izaten baita
nolana eiten ez dana.
Juan zaitea zeuri geiena
gustatzen zaizunengana,
zeure gustoko artuta ere
izango da naiko lana.

Lazkao Txikik:

Neska txikia bizi izan da orain
bi aldetatik eske
eta juzgatzen asi ezkerro
asko naizenik ez uste.

BERTSOLARI ZAHARRAK

Aita Zabalak eman digu zerrenda au. "AUSPOA" liburu-sortan aurkitu daitezke bertsolari aietako askoren bertsoak. Beste zenbaitenak argitaratzeko daude oraindik. Bizkai, Xubero, Behenafarroa eta Lapurdi aldekoekin geratu gara motz zerrenda ontan. Osa dezagun denon artean.

1. Jose Antonio Soraso Unanue, «Zubeltzu». 79 urte. Itziar-Deba.
2. Patxi Zubeldia, «Artzainberri». 79 urte. Altzo-Azpi.
3. Juan Ormaetxe. 79 urte. Mungia.
4. Jose M.ª Aristondo, «Muño». 75 urte. Bidania.
5. Pello Aranburu, «Saikola». 70 urte. Arrona.
6. Jesus Eskisabel. Legorreta.
7. Roman Mihura. Lekaroz.

Lasarte, Mattin, Xalbador eta Aranalde, lanean.

8. Felix Iriarte. Arizkun.
9. Anjel Aldaz, «Yaben». Irurtzun.
10. Simon Ibarra, «Zubikoa». Sunmilla-Blanka.
11. Klemente Ezkurdia. Gorriti-Elizondo.
12. Martin Oreja. Errazkin.
13. Moises Jaso. Nafarra.
14. Jose M.ª Mutuberria.
15. Inazio Rekondo. Mugaire.
16. Patxi Larrañaga, «Barbero» Zarautz.

MUTIOZABAL

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea
ERREDIZAK - EDERGALLUAK
EGIN - GAIK eta AURRE-KONTUAK

POSTAS. 46 GAZTEIZ (Vitoria)

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE-TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA
Urrutizkiñak: URRETXUA
Etxekoa: 65 19 60 Urrutizkiña:
Landolakoa: 65 19 33 Landolakoa: 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

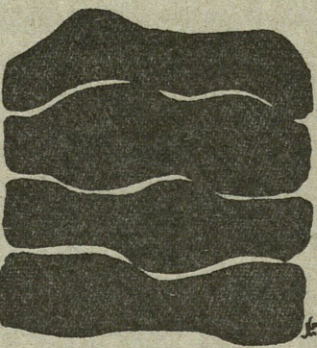

Donosti'ko
Erri-Etxe'ko Aurrerki Kutxa

EUSKAL IRRATI SAIOAK

Banen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
surreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perira Joan
etorriak

Baserriaren alde

Bertsolariak Deustoko Unibersitatean

Euskal Kultur Mintegiak antolatuta, bertsolari saio bat izango da, Deustoko Unibertsitatean.

Abenduaren 13 an: Zer da bertsolaria?

Alfonso Irigoyenen mintzal-dia.

Abenduaren 14ean: Bertsolari-saioa

Xalbador, Lazkao Txiki

Mugartegi eta Arregi.

Ordua: Arratseko 8 etan.

Bertsolariak Bergaran

—Xalbador

—Mattin

—Lazkano

—Agirre

—Egileor

—Gorrotxategi

Tartean Xakabi, eta Egañaz-piren soñu aldiak. Gai jartzaille eta zuzendari, Joxe M.ª Iriondo.

Bergaran, Abenduaren 15-ean, gaueko 10etan erriko pe-lota lekuan.

BERTSOLARI ZAHARREI OMENALDIA

Donostiako "Astorian" ginen Azaroaren 25ean. "Santo Tomas" euskal ikastetxeak eratzten zuen bertsolari saio hau zenbait ikaslerentzat diru piska bat sortzearen. Ez goaz txoko honetan jaialdiaren berri ematera. Beste orrialdetan egin dugu hori.

Bertsolariak bahuia gure artean oraindik arrakasta berezia, esan nahi genuke hemen. Aho gozoz uzten du oraindik euskalduna, ondo eraturako bertso saioak.

Gizonak badu egiaren, onaren eta ederraren irrikia. Eta euskaldunak aparteko grazia hartzen dio egiari, onari eta ederrari, poesi-senaz egindako bertsoan.

Herrian dago bertsolaritzaren oinarria. Herriak sortzen eta gordetzen duen aho-literatura; herriak duen izaera, pentsaera eta arrazoibideak; bertsoak gogoratzeak eta zabaltzeak duen egitura. Badu Euskal Herriak bertsogintzarako eta herri-poesigintzarako molde eta mami aberats bat.

Gure kultura sakonki aztertzeotan, euskal-antropologia bat egin beharra daukagu. Horretarako bide zabala aho-literatura dugu: ipuiak, antzerkia, olerkaritza. Hemen nabarmentzen zaizkigu gure pentsaera, gure izaera, gure eder-sena. Gure herri-nortasunaren dohaiarik berezienak.

Bertsolaritzak antropologiari buruz ez ezik, gaurko poesiaren egin-moldeei buruz ere erakuspen berezia du. Aho-literaturara jo duelako dago batipat indarrean Hego Amerikako literatura. Ez luke zenbaitek bertso kutsu hau galdu behar olerkigintzan. Guk ere jite eta taxu berezia eman behar diogu poesiari.

Baina jarrai diezaiozun hariari. Gainditu dituzte gure bertsolariak garai bateko azoka, olatu eta sagardotegi giroak. Gaur ez dute inon azaltzeko lotsarik. Itzal haundia dute nahiz aretoetan, nahiz irratiari, nahiz elizan. Jaialdiak egiteko era berriak hartu dituzte. Zorrotzak, neurtuak, era askotakoak eta gaurko gizarte giroaren eskakizunei lotuak egiten dira oraingo jardunaldiak.

Baduke bertsolaritzak industri giroan ere irauteko kementa. Gaurian garaiko giroa moldatu da bertsolaritzari. Hortarako bat-bateko jardunaz egiten denari ondo loturiko poesiagintza herrikoia egin behar dugu. Oztoporik ipiniko ez balitzaie, industri giroa ondo moldatuko lirakeen bertsolariak badira.

Ez dezagun ahanzt, ordea, bertsolariak maila honetara iritxi badira sagardotegi, olatu eta ferietan gorde zen bertsolaritzari esker dugula, besteak beste. Giro hartako bertsolariak eutsi diote, aldi batean, bertsolaritzari.

Bizi dira oraindik gure artean giro hartan lan egin zuten bertsolariak. Hoietakoz zenbait jardun izan da txapelketetan eta herriko plazetan ere. Zenbaitek ez du giro hartatik ateratzeko ego-kiera eta biderik izan. Halere, badute beren meritua.

Urtero egin ohi zaio bertsolariren bati omenaldia. Oso bidezkoa, noski. Bertsolariaren beharrei eta adinari begiratu ohi zaio gehienbat. Balentin Enbeita aukeratu zen datorren omenaldirako. Entzuleek hautatu ohi dute. Herriak, ordea, ez daki askotan bertsolari batzuen berriak eta izenik. Horregatik hasi ginen, tarteka-marteka, batzuei elkarrizketak egiten.

Baina ezinezkoa dela denek elkarrizketa egitea, ikusi dugu. Bertsolari zahar mordoak bait dago han eta hemen. Aita Zaballari esker jakin ahal izan dugu askoren berri. Ez harri batere, hirurogei urte betetako hogeiren bat bertsolari, Euskal Herri osoan, egoteaz. Hoietatik hamarren bat, hirurogeita hamarren bat be-teak egongo dira. Badira datorren urtean larogei beteko dituzte-nak ere.

Noizkorako txanda hartu, urtean bati bakarrari eginaz? Zergatik ez zaie denek batera egiten Donostiako Belodromoan, batez ere hirurogeita hamar urte bete dituztenei. Jaialdi zoragarri eta gogoangarri bat era daiteke. Bazkaltzeko ere ez legoke nolabait zerbituko duten leku haundi baten bila ibili beharrik. Aski litza-teke olatu edo jateke batzuk hartzea eta bertsolari zahar omen-du bakoitzarekin bertsolariak eta jendea banatzea.

Gure ustez, honelako zerbitu egin beharra dago bertsolari zahar guztiekin Muxikako, "Iturri" bertsolari elbarriari egin behar li-tzaiokeena baztertu gabe, jakina.

M. UGALDE

Getharian halako batez

Euskal Herria kanpotarrez, txime-niz eta kiratsez mukurruaño be-tetzen ari zaigun honetan, popu-larik gabeko eskualde hutsik aurki-tzeak badu halako xarma berezia. «Ekiza» deritzen bere azken artiku-luan berriro gogoratu digunez, eus-kal xoko bakartien aurkikundean eta azalpidean «Latxaga» dugu maisu.

Nik neuk ere, batzutan behintzat, bilaketa horietara lerratzeak joera nabaitu ohi izan dut neure buruan; baina ez dut amore eman nahi izaten. Zergatik den azaltzea lu-zeegia litzateke.

Orain dela gutxi, esate baterako, «Lapurti ahanztiaz» bi hitz esateko asmoa izan nuen: Ahurtiriz, Urke-taz, Lehontzaz, Aturri ondoko gure herriska isilez beraz. Mementoan bertan ez nuen egin, ordea; eta neure asmo hura inoiz mamituko ez dudana bildur naiz.

Gaur banoa, ordea; eta lerro hauetan mintzatuko naitzaizuen La-purdiko beste eskualde hau ez da go-Lehontzako dorre hirukuna da-gokeen moduan ahanztirik. Ez dago era berean hutsik ere. Baina ahan-tzia dago, hein batez, Getharia zen-bait alderditatik; eta Z. ARGIAren irakurle askori ezezagun ere gerta-dakiokeela uste dut. Non da Ipa-rraldeko Getharia?

—oOo—

Giroa epel, zerua garden, itsasoa bare, urbehera hartan harroak tar-teka agirian... Goiz ederra Azaro hondarreko hau. Ederra izaten da udazkena Euskal Herrian!

Eta Getharia aldera abiatu naiz, beste askotan bezala. Zerk erakar-ten ote nau hara? Ez dakit, benetan.

Itsas-hegitik joan naiz gaur. Erro-mardiko hondartza zabalean agure bakar bat topatu dut, zakur kaskar bat lagun, itsasora so geldi-geldi-rik, giroaren baretasunak bareturik bezala. Ez urruti, Arxilu eta Xibau-ko muturren artean, hiruzpalau on-tzi arrantzan ari, eta itsas gainalde urdina kolorez nabartuz: berde, go-ri, zuri. Udarako kaseta-saltzailean egurrezko txabola, hetsita; hon-dartzarako bideko etxe asko, ge-hienak, hetsita; eta eskualde ba-kartian inortxo ere ez, ezertxo ere ez: agurea eta ni biok, eta zakurra hondartza zabalean erotua bezala korrika, eta abar piloak eta plasti-kozko hondakinak han eta hemen metaturik. Harroak doi-doi ageri,

ilun, ia-ia beltz itxuraz; eta uhin ezin ttipiagok han eta hemen le-hertzen, apar zuriz irribarre egiten, eta berriro ere, hondar ertzera bai-no lehen, ur urdiner a biltzen. Bi-kainak dira itsaso txikian hondar-tza harrokatsu bakartik! Ikuskari arrunta olatutxo nagi haien ibile-rarena; eta ahaztu ezina halere, Izadiak eskaintzen dizkigun atsegin isilak oro bezala.

Iparralderago joan, eta kaxko ba-tetarik begiratu dut Xibauko hon-dar-gune borobil polita, kolko ba-satien ilaran bigarrena. Hondar uz-taia osorik zetzan han, behean, eta inor ere ez inguruetan. Doni-banetik bost bat kilometrotara Ozea-nian gerta nintekeen bezalatsu...

Seirehun bat metro aurrerago, eta Maiarkoenia-ko punta pasata, Zenitz-Akhotz-eko hondartzara iritsi naiz; eta ez beste biak baino jen-detsuago atxeman. «Millazketa» ira-kurri nahi nukuen lekuan «Plage Les Tamaris» irakurri dut. Parking gaitza eta berria oso-osoan enetza-ko! Bazter basa hartan ere, inor ez: bakardadea bakarrik, eta itsas-uhinak nagiki lehertzen ari.

Eta Gethariara iritsi naiz.

—oOo—

Goitakako bide zuhartsuan barre-na sartuz gero, eskuin aldeko xa-let zaharren xarmak hunkitzen du. Denak hutsik itxuraz. Eta luzean jokatzeko frontoiean ere inor ez. Eta aurrez aurreko horman hau irakurri dut: «Herriko Etchea». Bai-na inguruetan inor ez.

Treinaren gaineko zubitxoaren al-dera joan naiz: estazioa hutsik ze-goan, euskal tankerako olatu gai-tzak hetsita, ia dendak oro berdin. Harakina eta okina harrapatu ditut eguzkitan zutik, ateetan so eta zai; eta denda batetan, ez bitan, ande-re pare bat ikusi dut presarik ga-beko berrikeretan. Doinua ez zuten bertakoa; eta euskaraz ari ez zi-rela esateko beharrik ba ahal dago?

Zubitxo pasata, Mimiague-ren denda zabalik; eta honen atzean dagoen talaixora joan naiz. Eta bestetan bezala hantxe gelditu naiz begira. Harrutua. Zerk hunkitzen ote nau han horren bereziki?

Kañaberak besaburuetan hagoan ekarki, eta oski gisa bota zuri gaitzak, hantxe zetozen bi arrantza-le, hondarretan barrena, Bidarte alde-tik. Eta, Getharian beti ere bezala, olatuak hantxe lehertzen ziren, aurrez aurre, eta giroa itsas-zurumu-rru etengabeaz oratzen. Ur-zurumu-rruan bizi diren herriska dira Cauterets eta Getharia. Getharian Cauterets-az eta La Raillèzez oroitzen naiz; eta Cauterets-en Gethari-az.

Milazken artetik bidetxigorak, gora-eta behera. Dena dago aldats gorrian Getharian. Behereko kale-aren gainetik, zubi konkordun zu-riska bitxi bat, itsusia beharbada, haurtzaro kutsukoa eskierki. Eta itsasora begira, kubista pleguan agian eraikiak, alimaleko etxe bat-zuk, kresalak eskatuak. Zer ote du beraz Gethariak? Badu zerba-it halere, ez da dudarik. Karrikatxo-en elkargainka bera ote da? Laberin-toaren trinkoa? Trein-estazioaren ximplea? Dena jostailu gisa eta es-kuarteantantzemate ote? Dena ba-tera: Getharia «naif» en parabisua litzateke.

Giro olerkitsu hartan ez gazte izana damutzen zaio inori.

Eta hantxe gazte izanak eta ha-ziak eskierki betirako markatzen. Hiribarren olerkariak bazekien:

«Nihon guti etxerik hain xuriki [denik, nahiz orok kanpoa duten ederre- [nik. Bizitzeko duena hetarat dohala, nihon ez da hobeki izaten odola». (Euskaldunak poema, 133)

Eta malenkoniak bete nau bakar-dade hartan. Eta norarik gabe ibili naiz gora eta behera: «Haïspoure», «Béhéréta», «Chemin de Laharra-ga»... Euskal leku-izenak, frantses-turik, ugari. Gutxiago etxeetan. Baina... non debru dira getharia-rrak? Nora ote dira? Zer gertatu zaie?

«Itsasoa du bazka iende [gehienak, ez ematen aspaldi lehengo [arrainak»

Zer esan ote zukeen gaur Hiri-barrenek?

Txit eskulagintza berezi gisa, eta oso-oso jende gutxiren bizibi-de, panpintzako soinekoak egi-ten dituen lantegi txiki bati atxiki dio Gethariak. Besterik zer du? Lu-rralde urri, nekazaritza egin ezin. Zer ote, beraz?

—oOo—

Lapurdiko Forua galtzean, eta Añuñemendiko muga XIX. mendean hestean, kinka ezin gaiztoagoan ger-tatu zen Getharia, gainerako lapur-tar arrantzaile herri guztiak bezala. Zeren-eta Lapurdiko arrantzaleek Iruñean eta Nafarroan saltzen bai-tzuten ia beren arrantza guztia.

Ekonomi-muga, horrela, Añuñe-mendin finkatzean, errekaratu egin zen kostaldeko herri guztiaren bi-zimodua. Ziburu, Donibane, Bidarte, Getharia, Miarritze bera, hanartean bale-arrantzaile trebe eta kapitain ausarten sorleku izanak, erdiera je-tsi ziren jendaketa: 600 lagune-tatik 318-tara Getharia. Eta bide beretik abiatu ziren beheruntz la-purtar bortsu guztiak. Gaur harriga-ri ere gertatzen zaizkigu hama-rrien bale harrook...

Zer egingo ote zuten getharia-rrak? Txirroi gelditzen zaien azken erremedioa baliatzea: beren burua saltzea. Eta lurrak, etxeak eta xa-mak oro saldu zizkieten arrotzei; eta berak Ameriketara joan ziren.

Gaur egun Gethariako 60 bat hek-tara-lur daude kanpotarren eskuetan. Bertako Udaletxeak, ezpondak eta zuloak barne 141 Ha. baizik ez ditu bereak. Nola nahi duzu, hor-taz, negutegian inon agiri dadin? Getharia hutsik dago; ia-ia Erro-mardi, Xibau eta Zenitz-Akhotz be-zain hutsik. Jabeak Parisa, Toulou-sera, Bordenabe eta bestetara joan dira; eta Getharian... jabeen etxeak gelditu zaizkigu hutsik.

Etxeok hutsik, eta itsasoaren ur-dina.

Egia du benetan Jean Luis Da-vant zuberotar suharrak Gethari-ri dagokionez: «Iparraldean gizonik gabe ditugu lurrak, eta gizonak lu-rrik gabe». Zer zehatzagorik gure herri honen heriotza larrosa azal-tzeko? Euskal leku-izen aldrebes-tuez gain, zer atxiki ote du Getha-riak euskalduniki?

Nagusiak joan dira, jabeak joan dira, arrotzak joan dira. Baina ber-takoak... oraindik ere lehenago joan ziren gizaioak!

Kondu gaitza diagu!

Oso oso ezaguna den markinar kalonje bat halere (nor den ez dut esango) gure eresi triste hauen kontra dagoela badakit: «Oso pozik bizi direz horrela lapurtarrak. Itxi egizuz baketan»...

Horregatik naitzaie bildur honen tankerako artikuluei. Bakardade eder malenkoniatsu horien poesiak, izkutuan dramazkien giza-trajeria eta mespretxu zitala ahanzt eraz ditzakeelako. Hitzik ere gabe sun-tsitzen ari den herriaren oinaze etsia!

LARRESORO

zeruko
ARGIA

Zuzenadaria:
MIREN JONE AZURZA

ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoi-ko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).
Donostian: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan	300 pezeta
Korreo batasun-tako errietan	350 pezeta
Atzerietako bes-te errietan	370 pezeta
Aldez	Aurrez gal-detu

Salmetan (ale bakoitza) 7 pezeta

Irarkola:
«Gráficas Navasas»
A. Adoain, 1 Iruñea
D. L.: NA. 80-1963

Lana, langilea, lantegia

BORROKA GERO ETA ZAILAGOA

Bai jauna, bai. Borroka gero eta zailagoa izango zaigu. Gaurregun jauntxoek, ekonomian dirudunek erakusten duten indarra menpera-tzea, ez da batere erraza izango.

Era askotako jauntxoak ditugu. Batzuk ahlak, indargabeak, nola aberastuko buru belarri dabilta-nak, baina oraindik lantegi kosko-rra ezin indarturik dabilzanak, eta batzuk, abertzale izenekoak ere bai.

Beste batzuek, goragotik jotzen dute, banka eta diru itxerietatik xur-gatzen dute, beste gainontzeko en-presa txikiak menpean hartzen di-tuzte. Lehengo jauntxo horien aurka borrokatzeak lanik ematen ba-du, pentsa, gero, hauekin oraindik askoz zailagoa dela, batez ere ad-ministrazioari lotu loturik daude-lako.

Guzti hori bagenekien eta ez gin-tuen gehien arritzen. Baina azken aldi honetan kanpotik datorrigun uholdeak, atzerititik hemengo esta-duan inbertitu duten kapitalak, nork neurtu? Azken urte honetan, FORD delakoa Espainian lanean hasteko dela eta, amaika esames sortu da bazterretan. Horko telegrama ho-tsa, horko lantegia nork bere lu-rraldean jarri nahia, horko harre-man eta elkarrizketa, horko «me-sias» salbatzaile kutsu eta tankera.

Horrelako pauso eta erabakiek izan dezaketen garrantzia, ekono-miaren aldetik batez ere, jabetzea ez da erraza. Urtero urtero hain-beste gizon-emakume kanporatzen den lurraldean, horrelako enpresa

batek, maiatzeko euriak baino es-timazio haundigorik izango ote duen ere, gogoan hartzekoa da. Deskapitalizatuz doakigun herri ho-netan ere, agian, onurakorra izan-go litzazukeela ez du ezezikorik emango. Gai honek, egia esan, ari mutur asko ditu, eta ari mutur ho-riek guztiak lotu behar dira, iritzi zuhur eta zentzuzkoa eman nahi baldin bada.

Langileko aldetik begiratuta, or-dea, gauzak aldatuak jarriko zaiz-kigula, ez dago dudarik. Lantegi txi-ki batean ezin elkarturik bagabiltza, nola langileria elkartasunari ira-un erazi? Lasarten edo Gasteizen oporketan daudelarik, ezer lortuko ote da, Parisen edo beste leku ba-tean ordu extrak sartzen ari diren bitartean? Barcelonako SEATkoak Italiako FIAT langileekin nola el-kartu? FORD berak lantegiak ezin konta ahala ditu mundu osoan sa-kabanatuta. European bertan, bai Ko-lonian, Amberesen, Amsterdamen, Belfasten, Leamingtonen, gutxi ba-tzuk baino ez aipatzearen, baditu lantegiak. Enpresa hauetako diru mugimendua, Europako zenbait es-tadurena baino haundiagoa da. Eko-nomiaren aldetik, zenbait estadak baino gehiago dezaketela, ez da dudarik.

Lantegiak, enpresak haundituz joan zaizkigun neurrian, langileak ere elkartzen saiatu izan dira. Lan-gile-sindikato indartsuak osatzeko asmo eta gogorik ez da falta izan. Hor daukagu sindikalismoaren in-

darrak «centrales sindicales» de-lakoetan bilduta. Bakotzak bere pentsaeraren, bere xede eta hel-buruen arabera bilduak, baina el-kartuta behinik behin.

Baina, azken hogeitabost urte hauetan, enpresa multinazionalak lotu duen indarra ikusita, langile bo-rrokaren estrategia nola antolatuko, kezkatu dabilta sindikalistak. Eta ez dute, oraingoz, borroka eska-tzen duen etekinik lortu.

Gure artean ere ondo pentsatu beharrezkoa izango da. Lehenago bi herri aipatu ditugu. Orain ber-tan, idazten ari naizen honetan, MEDASA gelditi dago, diru gorabe-herak direla eta; dirudinez, ez du-te konponketarik izan. Lantegi hau amerikarren eskutan dagoenez ge-ro, ez daiteke lehengo molde za-harretan borroka bideetan abia. No-la egin, nola joka? Hori besterik da. Baina, bete beteaz hurril da-bilenak, horrenbeste jakin behar luke.

Borroka gero eta zailagoa da, are gehiago herrian erroturik, herriaren ona gogoan izanik, iraun ez iraun-go dagoen herriari erantzun nahi-rik, herriar bezala langilegoaren alde dabilenean. Ez noski, herri-ta-suna eta langilegoa elkarren aurka daudelako. Ez daude elkarren aurka, are gehiago, ez dugu garai-tzapenik lortuko bata eta bestea go-goan hartuaz borrokatzen ez dugun artean.

MIKEL UGALDE

zenbait berri

Tolosan, Juan Garmendia adiskidearen ardurapean eta B. Larramendi mediku ospetsu zenaren omenetan eratzten ari diren hitzaldien artean, Ideas sobre Baroja delako gaiak izanen da hilaren 12ko. iharduna. Hizlari, gai honetaz besterik ezinean edo, Migel Pelay Orozko idazlea.

Aste honetako hitzaldi hau gaztelaniaz izanen da, iluntzeko 8,15etan., Txinparta Elkarteko aretoan.

Abenduaren 19 eta 20an, Bilboko Olaeta Ballet Taldeak bi dantza saio eskainiko ditu Bizkaiko hiriburu bertan. Honako saio hauk talde honen sortzaile eta zuzendari izan zen Segundo Olaetaren oroitzapenetan eratuko dira.

Altsasun, "Euskal Kulturaren Alde" delakcak eratzten diharduen hitzaldien artean, Nafarroako Herri Kantak delako gaiak Xabier Lere mintzatuko da abenduaren 15ean.

Hilaren 22an, berriz, kanta jaialdi bat eratzeko da Altsasun bertan, Bengoetxea deitu zineman. Hantxe izanen dira Benito Lertxundi, Gorka Knörr eta Antxon Valverde.

Donostian, aldiz, Aurrezki Kutxa Munizipalaren aretoan, Aspectos menos conocidos del P. Donostia gaiak Aita Riezuk hitzeginen du abenduaren 13an.

Hilaren 18an., toki berean, Jabier Hernandez Posibilidades actuales del Txistu gaiak mintzatuko da, eta biharamunean, ordea, Edorta Kortadi pintura eta eskulturaz.

Abenduaren 23an. eratzeko da Las Arenas-ko Zama-kona Zineman V Abra Kanta Jaialdia. Azken saio horretan sei kantarik edo bikote bakarririk kantatuko du. Sei hoik aurreko igandean hautatuak izanen dira, hilaren 16an. alegia.

ipar aldekorik zertxobait

Ipar Euskal Herriatik berri guti dugu aspaldi honetan. Harremanik nahiko mugatu eta baldintzatuak ditugu. Baionako HERRIA aste-kariak ez du Bidasoa hibairik iragan ahal izaten. Tokitan zegok Europa. Edota, hobeto esan, aldrebes, tokitan gaudetik!

Edozein modutan, azka hemen eta azka han, nolabait bildu ahal izan dugu berri mordoxka bat. Berriak edo... berri zaharrak, behar bada. Hala ere, komenigarri zaigu hango berri jakitea, eta asmo horretan eskaintzen ditugu aipamen laburtxo hauk, hemengo irakurleak ipar aldeko euskaldungoa zertan ari den ikus dezan.

Azaroaren 4an, arta zuritze "besta" bat eratu zen Luhoan, Errekartearen izeneko baserrian.

Udazkeneko giro honetan, arto metaz gainera, gaztaina beroak, ardo gorria eta sagardo goxoa ez zen festa hartan falta. Ez eta txalapartari, irrintzilari eta kantarik ere.

Honako artazuritze festa hau Baionako Ikastolaren alde eratu zen.

Azaroaren 7an., "Orai Bat" elkartea antolatzaile zelarik, Ramuntxo Kanblog adiskideak Arrasate: kope-ratita esperientzia Euskal Herrian izenburuko hitzaldi bat eskaini zuen Baionan bertan.

Duela hamabost egun ZERUKO ARGIA honetan zelarik, Ramuntxo Kanblong adiskideak Arrasate: kope-Sariaren bilkura izan zen Baionako Euskal Museoa. Bilkura hartan mintzatu ziren Jean Haritsxehar Museo-ko Zuzendaria, Ildefonso Gurrutxaga "Euskal Kulturaren Alde" antolamendua zuzendari, Jaime Kerexeta, Joxe Mari Aranalde eta J. M. Leizaola, Eusko-Jaur-litzaren lehendakaria.

Biharamunean, azaroaren 10ean. alegia, kanta jaialdi bat eratu zen, Baionan hau ere. Hantxe ziren Etxamendi-Laralde, Ospital-Carrere, Ugutz eta Manex Pagola kantari guztiz ezagunak, bai eta "Orai Bat" eta

Maite Idirin kantaria

"Oldarra" taldeak, eta Xalbat Berterretxe eta Mikel Erramuzpe bikote berria ere. Horrez gainera, Paristik etorri berria zen Maite Idirin ere.

Kanta saio hau, kanta eta kantari berriak ezaguturazi nahi asmoz eratua izan zen, alde batetik, eta euskal kanta berriari —nolabaiteko krisia honetan— bultzakada eta laguntza eraginkor bat eman nahirik, bestetik.

Ipar aldeko berri biltze honetan jakin dugunez ere, Aita Larzabal antzerki berri bat burutzen ari omen da, bere itsas-bazterreko Sokoa habiatxoan.

Nork ez ditu irakurri AUSPOA Liburutegian aspaldi argitaratutako Bordaxuri, Iru ziren, Herriko bozak, Sempere-n gertatua, Hilla esposatu... izeneko antzerki lanak? Zenbat eta zenbat euskal irakurle ez ote garen Larzabalen antzerkietatik irakurtzen hasi?

Orain jakin dugunez berriz, Piarres Larzabalen emaitza ez da nonbait oraindik agortu, aitzitik, diotenez orain gertatzen ari den komeria, barregarrietakoa izanen omen da.

Ea ba noiz ikusten ahal dugun, eta tartean zorionik sutsuenak Aita Larzabali.

bergarako saioak

Urtero bezala, aurtun ere eratuak ditu Irigoien Patronato delakoak Bergarako Kultur Saioak. Urtero izan ohi dira bospasei hitzaldi, eta aurtun, hitzaldiez gainera, filma saio bat ere izanen da.

Hona, besterik gabe, zortzi egunen buruan iraunen duen programa osoa, Juste Amenabar adiskideari esker eskuratu ahal izan duguna:

Azaroaren 11an. Jose Antonio Artamendi Gizona eta Kultura deitu gaiak mintzatuko da. Biharamunean, Irala zineman, Nafarroa: lau urteorak deritzan filma aurkeztuko da. Hilaren 14ean., berriz, Aita Villasante Euskaltzainburuak Euskara Idatziairen Batasuna aztertuko du.

Hurren astean, hilaren 18an. hasirik, Gorostidi eta Larrañaga jaunek Bergara Inguruko Gizarte Ekonomia azalduko dute; eta hilaren 19an., azkenik, Debako Arte Lantokietako Jose Mari Larramendik Pintura eta Irudigintza. Euskal Eskola. delako gaiak hitzeginen du.

Esan bezala, filma Irala zineman izanen da, eta hitzaldiak, aldiz, Eskola Elemental delakoan. Filma gaueko 9etan. eta hitzaldiak 8,30etan.

lerki eguna larrean

Azaroaren 25ean., Olerki Eguna ospatu zen Zornotzako Larrean. Bertara joateko asmotan ginen, baina, azkenean, seme-alabak zirela eta, azaroaren azken errainu epelak aprobetxatu nahian Guryuriara jo genuen. Ez du Guryuria paraje eskasa, ez horixe. Durango gainean dugu, Anboto aurrez aurre eta Tabirako launea maldapean.

Dena dela, Larreara joaterik izan ez genuen arren, hartaz zertxobait jakiten ahalegindu gara, bide zuzenetik ahalegindu ere, irakurleak urtero urtero Larrean eratu ohi den egun honetaz jakin ahal dezan.

Hamaiketan meza batez ekin zitzaion egunari. Aita Onaindia, Yurre, Goiria, Batiz eta Nemesio Etxaniz jaunek osatu zuten elkar-meza. Hizlari, Nemesio.

Hamabiak inguruan, olerki eta bestelako sariak banatzea izan zen. Irakurleak dakikeenez, lau motatako sarietak ziren, hau da, poesia lirikoa, poema, alegiak eta bertso berriak. Gezurra dirudien arren —bertso berriei bagazozkie batipat— azken bi mota hoitan ez zen batere lanik azaldu. Aurreko bietan, aldiz, hogeita hamar baino gehiago. Larreako sariaketa hautan parte hartu dutenak, beraz, ez dira txatxarkerietan ibili, guztiok goi mailako poesiagintzari ekin bait diote.

Mahaiko Aita Onaindia, Nemesio Etxaniz eta Eusebio Erkiaga. Jaun hauen erabakiaren arabera, poesia lirikoa sailean Sabin Muniategi eta Aurre Apraiz atera ziren irabazle, bat zein beste maila berean. Poema delakoan, aldiz, Martin Ugarte eta Fabian Loidi.

Aurtengo Olerki Egun hau Lauaxeta zenaren omenez eratua zenez gero, Aita Onaindiak Lauaxetaren beraren bizitzaz zenbait xehetasun azaldu zuen, haren idazlanak aipatu eta aztertu eta gero. Juan Garmendia "Zeletak", ordea, Lauaxeta hain ondo ezagutu ahal izan zenez, gizon eta euskaldun zenaren aldetik azaldu eta goraldun zuen.

Jende ugari bildu omen zen egundainoko adiskidetasunean, eta beste zenbaiten artean hau ziren Labayen eta Zaitegi euskaltzain jaunak ere. Bazkaririk ez zen falta, noski, ez eta —Bordariri esker— bertsolari giroko bazkalondorik ere, euskaldunen artean ohi denez.

Azkenik, ezin aipatzeka utzi Zeletak egin zuen proposamendua, hots, aurtengo Olerki Egun hau Lauaxetaren omenez egin den bezalaxe, datorren urtekoa Aita Onaindiaren beraren omenez izan dadila.

Aita Onaindiak honelako omenaldirik merezi duenik ezin inolaz ere uka, hainbat urtetan euskal olerkaritzaren zabalkundearen onetan egin duen lana ez bait da erraz baztertzekoa. Bat gatoz ba, gu ere, Zeleta jauna-ekin, eta asmo hau egia bilakatuko halitz, nekez aurkituko genuke datorren urtean Larreara ez joateko atxakiarik.

Azkenik, honako omenaldi hau eratzekotan —eta zergatik ez eratu ez dago— ha zelako papeletia presentatuko zaion Aita Onaindiari, bera izan bait da orain arte Olerki Egun honen zuzendari eta antolatzaile. Edozein modutan, gauza zailagorik egina delakoan gaude bere bizitza emankorrean. Ekin ba, Xanti!

iritzia iritzi

Eguberriak gainean ditugu. Bai azkar joan zaigula urtea. Nere amamak arrazoiak, nonbait. Bere ustetan, Gabonak pasatu bezain laster "Paskuak..." eta "Paskuak pasatu on-

doren, berriz, Gabonak. Zenbaiten barre egin dezake, baina nik dakidan ez zaio inoiz konturik gaizki atera, eta... lauogeita sei urte ditu.

Kontua kontu, bertan ditugu gabonak, jendeak gertatzen dihardu, eta dagoeneko jakin ahal izan dugu Nafarroa eta Gipuzkoako zenbait herritan Olentzero lehiaketak prestatzen ari direla.

Noski, ohitura zaharrak gorde beharra daukagu, egia... baina gordetzen hastekotan ohitura zaharra zer den jakin beharko genuke lehenik, zeren, nik neuk ez dut inoiz entzun Olentzero sarietarik egitea ohitura zaharra denik.

Hori, nolabait esateko, banda munizipalik ez dagoen herri batetan banda munizipalean sarietara bat moldatzea bezala litzateke. Eta, bestalde, Olentzeroaren beraren zentzu, usuario eta esangura bera kakaztu eta baldrestu.

bilbo hit parade

Eta sarietara edota lehiaketa hoitaz ari garenez, aipamen-txo bat zor diogu Bilboko Euskal Hit Parade delako horri.

Bilbokoa denik zehaztu beharrik ez dago, behar bada, Hit-Parade bilbotar honetako arduradunek izen hori erregistratua dutenez gero, izen bereko beste lehiaketarik ezin bait daiteke egon Euskal Herrian, lege arrazoiak alde batetara utziz, euskal zentzuz horrelakorik egiteko eskubide eta errepresentatibitatea guztiz diskutigarriak diren arren.

Edozein modutan, legea lege, mahai gainean dugu Bilboko Euskal Hit Parade horretan joan zen urrian atera diren lehen hamarren zerrenda. Hamar hoiak aipamena aski erraza da, eta erraztasun honek —hain erraza eze— zer pentsa ematen digu.

Lehen, bigarren eta laugarren Bilboko Boni Fernandez txistularia atera da. Bosgarren, seigarren eta zortzigarren, berriz, Estitxu. Hirugarren Araba Korua eta bederatzigarren Algotako Biotz Alai taldea. Seigarren eta hamargarren, azkenik, Luis Mariano eta Xabier Madina.

Irakurleak baduen arren, dagoeneko, nork bere iritzia, gure aldetik ezin dugu inolaz ere ulertu ahal zer arraio egiten duen txistulari batek —nahiz onena izan— Euskal Hit Parade batetan, are gutiago, "Iru Damatxo" eta halakoak joten dituelarik.

Txistularian esan duguna kanta talde tradizionalen atxiki diezakegu, neurri batetan behinik behin.

Horrez gainera, ezin uler dezakegu ere, nola agertzen zaigun Luis Mariano lehen hamarren artean, eta, urriko zerrendan ezezik, bai eta, batzaz beste, hilero, aurtengo urtean behinik behin.

Besteren batez edo bestez ere zerbait baino gehiago esan genezakeen, baina ez dugu uste premiarik dagoenik, guztiok bait dakigu nortzuek betetzen dituzten jaialdiak, eta gainontzekoak ipuinak dira. Ez da, ez, horrelako Euskal-Hit-Paraderik!

agur t'erdi

Martin Ugaldere agur esan behar-rean gaude. Nolabaiteko agurra

behinik behin.

Caracas-en bizi zelarik, bere seme-alabak euskal giro eta zentzu batetan haziak eta heziak izan zitezten, Ameriketako lurralde emankor eta bizitza erosoa utzi zituen, Euskal Herriak eskaintzen zion bizimodu larri eta kilikolozkoaren ordez.

Martin gure artean izan dugu zenbait urte gutitan, eta batpatean ipar aldera jo behar izan du, bere sasoiari familiari dakarkion galera eta ondorio samingarri guztiek.

Hitz erdi gehiago ez, Martin. Agur, ba, baina ez sekulako.

azken berria

Bertsolari gazteen saio bat eratzeko asmotan ari garena Eibarren, Segundo Iturraldearen bisita alaigarria izan dugu. Segundo, Donostiako Astorian izan den azken bertsolari saioa kontatzen hasi zaigu, eta bertsolari arteko giroa hain ondo ezagutzen du eze, aste honetako azken berria ustekabean eman digu. Hona berri hau, irakurleak ere denboraz jakin ahal dezan.

Abenduaren 15ean., Bergarako Frontoian, bertsolari saio bat eratuko da. Bertan izanen dira Xalbador, Martin, Gorrotxategi, Egileor, Lazkano eta Agirre bertsolariak, bai eta Sakabi eta Egañazpi trikitilariak ere. Gaueko hamarretan.

Eskolaren hauzia Frantzian

Hiru egun iraun du (hazilaren 21-22-23) Heziketari buruz Parisen antolatutako den Bilkurak. Fontanet jaunak, hots, Frantziako Edukazioko Ministroak proposatua zen.

Bilkura hau ez da lehen urratsa. Uztailaren zenbait inkesta egin zen, heziketari buruz galde-zerrenda luze eta zabal bat hedatuz hortarako. 300 inkestagile ibili ziren lan hortan Frantzia osoan. Irakasleak, ikasleak, gurasoak eta enplegatzaileak izan dute erantzun-hitza.

Erantzun horiek jarraiko sei sailetan banandu dira: 1) Heziketaren helburuak. 2) Eskola-irakaskintzak. 3) Heziketa etengabea. 4) Eskola eta mundu-ingurua. 5) Irakasleak. 6) Egiturak.

Bilkura hontan sei sail horiek hartu eta banan banan aztertu nahi izan dira. Hori egiteko, 700 lagun bildu dira. Denetarik: irakasle, ikasle, guraso, enpresa-gizon, sindikato, alderditako...

Sail bakoitzak presentatzaile bat zuen. Honek inkesten erantzunak bildurik zertan zegoen hauzia aurkezten zuen, azter-bide gisa, eztabaida gidatzeko, bide batzuk markatuz. Dokumentu bakoitza, gero, taldeka aztertua izan da.

Ez dadukat puntu bakoitza zehazki agertzerik. Giroa, giroa bakarrik azalduko dut hemen. Eta hori ere, oihartzun gisa, ez nai-eta hara «deitua» izan. Eskuin-ezker (eta hain zuzen eskuineko eta ezkerreko) egunkariak jasorik somatu ahal izan dudanaren berri emanen dut soilki.

UKAPENEAN BATEKIN

Heziketaren erreforma gauzatzeko omen zen Bilkura hau. Antolatzailean ahortan horixe zen asmoa. Inkesten bidez, oraingo elkarrizketaren bidez, nondik nora jo beharko lukeen datorren Edukazioaren lege berriak jakin nahi zuten Fontanet ministroak eta honen laguntzaileak.

Baina jendeak ez ditu horren erraz Ministroaren esanak sinetsi. Mihin gaiztoek diotenez, erreformaren funtsezkoa jadanik idatzia dago. Horrela bada, hemengo proposamenduak ez dira erabaki bilakatuko, eta bai adabaki. Bilkura honekin, Fontanet-ek itxura egin nahi du, ez besterik. Ministroak, honekin, Gobernamentuaren «participation» famatua martxan dagoela erakutsi nahi du. Hala diote «mihin gaiztoek».

Consensus bat ez da posible izan solaskideren artean. Edo hobe, batasun bakarria hortantxe ikusi da, hots, Fontanet-i ez zerbitzurik eskaintzean. Bilkuraz baliatu nahi zela Fontanet bere erreformari prestigio emateko uste izanik bildu da jendea. Eta eskuinak ez dio lagundu nahi izan hortan, erreforma hori (hauentzako) madarikatzen duten kulturazko iraultzaileen zati bat delako. Ezkerra ere ez dago Fontanet-i ideia berririk eskaintzeko prestu, proposamendu horiek denak ezarritako sistema finkatzeko erabiliko direlako. (Konfuzioren esanarekin bat letozke hauek: «pareta garbitzea alferrik da, zimaurrez egin denean»).

Talde bakoitza, esan genezake, ideiaz baino mesfidantzaz hornitua gogor etorri da Bilerara. Ez du inork sekulan amore eman nahi izan.

BARNETIK ETA KANPOTIK ERASOA

Mila modutan agertu da hasarrea: aldamenen bilkurak eginaz, azalpen-erriak zabalduz, bakarriketen bidez, eta bilkuratik aldeginez... Biderik ez da falta hortarako.

UNI Baatsun eskuindarrak (Union Nationale Interuniversitaire) Batzar hau kulturazko iraultzaileen osagailu bat bezala salatu du:

«gure bildura ongi oinarritua zen, bai. Presentatzaile gehienek joera, inkestagile gehienek bezalaxe (ezker muturreko eta, baitipait, kristau progresistak) hastapen bereetik agertu da, esaterako, manipulazio-joku jakin baten bidez, onartuak bezala emanez hain zuzen eztabaidagai diren arazoak...».

Argi eta garbi esanez, beste gauza askoren artean, UNI delakoak eskolaren demokratizazioa salatu nahi luke, selekzioa beharrezkotzat joaz.

Beste muturretik, Heziketa gaiez axolatzen den espezialista ezker-talde batek errotik haiziperatu du Batzarraren joera bezala helburua. Dokumentu horietan berez gauza onak egon arren, diote, arazo hau politikazko eta gizarte-egoerari lotu gabe ikasi nahi da. Eta gainera, oinarritzako arazo zenbait falta da hor, halanola, lanaren eta lanik-ezaren, «formaziotik baztertua», haurtzararen, heziketa etengabearekiko ugazaben agintea, maixu-ikasle harremana, eskola eta gizarte-borroken lotura...

Beste zenbait Bilkuratik aldegin dute, hasarrea erakusteko eta, batzutan, kontra-bilkurak egiteko. Es-

kolan diharduten zenbait sindikataren jokabidea hori izan da. SNES-ek (Syndicat National des Enseignements Secondaires) martxoan eginen duela Heziketarekiko Bilkura berak, agindu du. UNCAL-ek (Union Nationale des Comités de lutte lycéens) eskoletan batzarrak egin ditzatela eskatu die gazteei. Alderdi Komunistak Mutualité-n egin du, 22-an bertan eskolaz Batzar bat. Eta bar...

PARODIA BAT OTE?

Kritika gisa gauza asko esan daiteke. Zalantzarik gabe, eskuina, proportzionalki, zegoikona baino ugariago egon da Bilkuran. Eta hori ez da ustekabez gertatu. Bigarren, gazteak —harritzeko, ezta?— aski guti aipatuak izan dira. Eta gero, gazteen artean, «gauchiste» edo direlako ezkeriarrek falta izan dira. Ez dira deituak izan. Zeuden gazteak, sindikato ezagun batzuetakoak ziren gehienak, AK-ren hurbilekoak.

Fontanet eta inguruko asmo «izkutuak» (baldin bazegon holakorik eta zegoen neurrian) alde batera utzirik, Bilkura hau ez da alferrikoa izan, Le Monde eguneroko Gausen jaunak dioenez. Zergatik onuragarri? Labur esanik: lehenengo aldirik Frantziaren heziketa-arazoaz pentsamendu-mota guztiak deitu direlako; ghetto-tatik kanpo lana izan delako, gurasoak, eskola-gizonak eta enpresagizoiak batera bilduaz; eta inkestak ere egin dira, alegia, «oinarriari» dei egiteko oihutara sortu da. Aurrentzean gelditu ezingo den mugimendua abiatu da, Gausen-en iritzian.

GEROARI BURUZ

Bilkurara etorri aurretik, bazekien eskuinak eta ezkerak zer esan eta zer salatu.

Eskuinak selekzioa beharrezkoa dela azpimarkatu du, eskolaren sozializazioaz mesfidantza erakutsi du, eta berrikuntza guzien gorrotoa agerian jarri.

Eta ezkerria? «Dena ala deusez» delakoaren defendatzaile agertu da. Fraseologia progresista batekin eta aldakuntza oso baten esperantzan eta izenean, gerorako utzi du dena.

Ezker-tiar orok ez du, halere, jokabide hau hartu. Korporatibismoa ez du onartu nahi izan, esaterako, CFDT sindikato ezker-tiarak. Erreformagintzari emana ikusten ahal du, oraingoan, CFDT? Iraultza-bidea utzirik, beraz? Ez, dio Michel Rolland-ek, sindikatoaren izenean. Rolland-ek, dienez, ez du anatamaren eta intolerantziaren bidez etorkizun hobeagorik blokeatu nahi, eta hori haur guzien beharrezkoa dela.

Michel Rolland-ek badaki, eta badakiela erakusteko gogoratu egiten du, eskolaren krisia gizartearen kontradikzioen ispilutzea dela, eta heziketa-sistema bat gizarte sozialista batetan soilik gerta daitekeela benetan on. Hori hola uste delarik, bi-tartean zer egin eskolan? CFDT-k berrikuntza hortan parte-hartzea erabaki du. Eta hori, kapitalismoa bera ere erreformak egitera behartua dago elako gaur. Eta bide hortan sarturik, ezkerreko ere baduela zereginik hor, pentsatzen du Rolland-ek, halanola, eskola denei irekitzeko joera azpimarkatuz, eskolan demokrazia erakutsiz eta demokraziarako hezituz, etabar.

JOAN MARI TORREALDAY

Greziaren historia trixtea

Aste honetako nere lantxo Greziako azken gertariei zuzendu nahi nien. Baina, egia esan, behar bezalako informaziorik izan ez dudalako, beste batetarako uzten dut nere azterketa. Gaurko honetan, azken sei urte hautan izan diren zenbait gertaria zehatz eta labur emango ditut. Ikusten den bezala, Papadopolosen agintaritzak ez du asko iraun. Motza eta lotsagarria izan da. Bere ondorengoena ere ez da ederragoa izango.

1967 urtea

Apirilak 21: auteskundeak baino ilabete lehen, armadak agintaritza bereganatzen du.

Apirilak 24: Yaros uhartera milaka pertsona deportatuak izaten dira.

Maiatzak 9: Pattakos koronelak honela dio: «Auteskundeak eragozteko egin dugu guk geure iraultza».

Maiatzak 22: Isilpean, ezker kutsuko «Aberri elkarte» sortzen da.

Abuztuak 10: Papadopolos koronelak bere agintea indartu eta sendotzen du.

Gobernuaren ekintza aurrera eramateko sorturiko erakundea, bere menpean egongo da.

Abuztuak 15: Gobernuaren aurka, isilpean, «Demokraziaren zain-tzaile» deritzan erdi-ezkerreko erakundea sortzen da.

Abenduak 13: Papadopolosen aurka azpi-kolpe bat gaizki ateratu ondoren Konstantino erregea erbesteratzen da.

Abenduak 14: Papadopolos lehen ministro, eta, baita barruko arazoetarako ministro ere, izendatzen da. Errege-ordeko eginkizuna betetzeko Zoitakis jenerala izendatzen dute.

1968 urtea

Urtarrilak 17: Andreas Papan-dreuk, espetxetik atera ondoren, erbesteratzea bidea artzen du.

Urtarrilak 26: Erregearen azpi-kolpean parte artu zuten 18 general eta 15 koronele gudarosteko kargu guztiak kentzen zaizkie.

Otsailak 14: Greziako alderdi komunistak barnean, borroka sortzen da. Geroztik alderdi hau, bitan zatiturik biziko da.

Otsailak 26: Andreas Papandreuk gobernuaren aurkako PAK deritzan erakundea sortzen du. Honekin, beraz, gobernuaren aurkako iru erakunde berri ditugu Grezian.

Abuztuak 13: Papadopolos, atentado batetik, bizirik ateratzen da.

Irailak 29: Autarkia ematen dutenetatik %eko 90ek onartzen dute Konstituzio berria. Autarkia eman ez zutenak %eko 22,3 izan ziren. Diktadura baterako asko da.

Urriak 22: Urteterdi batean gel-dirik egon ondoren, Ipar Amerikak berriro ere gudurako tresna andiak ematen dizkio Greziari.

Azaroak 1: Erregearen garaian ministro eta «Erdiko Batasunaren» lehendakaria zen Jorge Papandreu iltzen da. Bere entierroa, gobernuaren aurka ikaragarritzako manifestazio edo agertze bat izan zen.

1969 urtea

Urtarrilak 31: Europa Kontseiluko Batzarrak gaitzesten du Papadopolosen regimena.

Maiatzak 8: Europako parlamentuak ertsitura egoera kentzeko eskatzen dio Papadopolosi eta baita zinezko auteskunde batzuk egiteko ere.

Azaroak 30: Europako giza-eskubideen aldeko Batzordeak, Greziako espetxetan eta beste lekutan tortura edo zigorra, eguneroko oia dela adierazten du mundu guztiaren aurrean argazki eta beste dokumentu askoren bidez erakutsiaz.

Abenduak 12: Europako kontseilutik Papadopolosek Greziaren izena kentzen du. Bera aurreratu ez bazen botea izango zen.

1970 urtea

Abuztuak 10: Deportatuak izandako 500 pertsona askatuak izango direla adierazten du Papadopolosek.

Azaroak 7: Juiziorik egin gabe iru urtez geroztik 1^oo sindikalista espetxeratuak daudela erakusten du ixilik egindako ikerketa batek. Egun batzuk geroago, jende asko, batez ere erdi giroko jendea, espetxeratua izaten da.

Atenasko Politeknika Eskolako ormak

Abenduak 19: Grezian politika bizitza normal bat ez dela ezarriko berari egoki derizkion arte, argi eta garbi adierazten du Papadopolosek.

1971 urtea

Abuztuak 26: Papadopolosek gobernu berria osatzen du. Berarekin batera kolpea eman zuten militarrek baztertzat dituzten ordez tekniko jendea ezarriaz.

Urriak 20: Resistentsirako aberri kontseilua sortzen da: Kontseilu honen barruan lau alderdi edo erakunde arkitzen dira. Errege zaleak badira. Badiruddi, beraz, rejimenaren aurkako erakundeak indartzen ari direla.

1972 urtea

Urriak 1: 1967 urteko Apirilaz gero, Grezia gudu egoeran zegoela, Papadopolosek egoera hori kentzen du. Lau urte pasean Grezia, beraz, gudu egoera batean bizi izan zen. Benetan, ez da txantxetako.

Otsailak 7: Itun bat medio dela Ipar Amerikako VI garren flotak Pireoko portuan sartzeko eskubidea du.

Martxoak 21: Errege-ordeko kar-

gua zuen Zoitakis jenerala agintaritzatik boteaz Papadopolosek errege ordeko kargua bere gain artzen du.

Martxoak 30: Ipar Amerikak 36 Phanton abioi ikaragarriak ematen dizkio Greziari.

Azaroak 20: Egun honetan egiten da ikasleen lehen manifestazioa edo agertzea.

1973. urtea

Urtarrilak 26: Ikasleen mugimendua indartzen ari da. Gero eta saltza gehiago dago. Poliziak gogor jotzen du. Apirilak 6: Athenasko Unibertsitatea ixteko agintzen du gobernuak.

Maiatzak 23: Erregearen alde azpi-kolperen bat eman nahi izan dutela eta, bi almirante espetxeratuak izaten dira.

Ekainak 1: Grezia errepublika bihurtzen da. Ordu arte Grezia monarkia zen, bere errege Konstantino zelarik. Beraz, egun honetatik Konstantinok bere erregetza galtzen du.

Azaroak 25: Papadopolosek bere agintaritza galtzen du. Oraingo honetan, jeneralak dira negusi. Zakurrak zuri ala gorri, beti zakur!

J. ELUSTONDO

NORK KUKURRUKU!!!

FAGOR

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

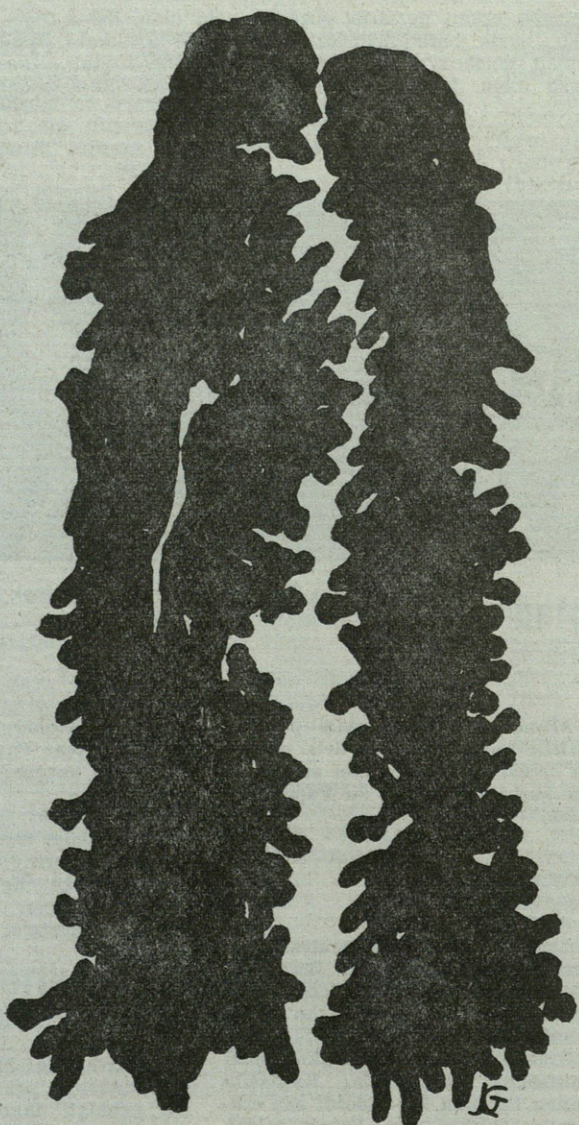
ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Getaria, 10 - Urrutizkiña: 417751 - Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

EZKER-ESKUIN: KONZEPTU SOIL BEZALA

Ezker eta eskuin konzeptuak, jokabide batzuen edo zenbait posturaren adierazpenerako baino lehenago, konzeptu espazial soilak izan dira. Ezkertiarra, lehen-lehenik, ezker aldean dagoena edo ezkerretik dabilena da. Eskuindarra, eskuin (eskubi) aldekoa besterik ez.

Esanahi espazial sinple horrexetatik sortua da eskuin eta ezker konzeptuen esanahi politikoa. Frantziako ohitura parlamentario batetatik bait dator hau: alderdi politikoei parlamentuan (deputatuaren Ganbararen) zuten lekutik. Lehendakariaren alkitik edo hizlariaren kulpitotik begiratu, ezker aldean oposizio liberalak esertzen ziren; kontserbadoreak eskuin aldean. Arestian, kontserbadoreak zeuden gobernari. Gerora, mundu guzian, ohitura bihurtu da partiketa hori: "ezkertiarrei" parlamentu aretoko ezker aldean tokatzen zaie. Ohiturak badu izan ere, arrazoimen kritikari burla egiten dion bere indar magikoa. ("Magiko" hitza erabiltzeak ere, dagoeneko bere magia baduen bezalaxe).

Parlamentuko alki banakuntza hori dela-ta, liberalak ezkertiar eta kontserbadoreak eskuindar deitzen ohi zuten zahardu zen. Geroago, arrunki oposizioari esaten zitzaion ezker (oposizioa esertzen bait zen ezkerrean): norbait ezkertiarra zela esatea, oposizioa zela esatea bezala zen. Eta oposizioan liberalak zeuden.

Honela sortu ziren konzeptuok, sortu. Baina kontu horiek aspaldikoak dira: harrez gero bai ideiak eta bai egoerak asko aldatu dira.

GAUR BA AL DA EZKER-ESKUINIK?

Egiten dena bait da (ia beti eskuindarrek egiten badute ere), guk ere egin beharra dugu galdera hori: ba al du zentzurik, oraindik eskuinaz eta ezkeraz hitzegiten segitzeak? Bai, noski; baina zein zentzutan, eta zein kondiziotan?

Txillardegiri ez zaio batere gustatzen galdera hori, nonbait. Honela dio, behintzat: "Eman bizaio Alainei, nire orde, erantzunik egokiena: Ezkertiar eta eskuindar alderdien arteko etendurek, edo ezkertiar eta eskuindar gizonen artekoek, oraindik ere zerk ote dutenentz galdetzen didatenean, lehenik datorkidan ideia hauxe izaten da: horrelako galdera bat egiten duena ez dala, eskierki, ezkertiar". Zuzen oroitzen banaiz, Rikardo Arregik ere berdin-berdin erantzuten zuen.

Litekeena da, Alainei galdera horrekin joaten zizkizkionak, denak eskuindarrak izatea. Orduan, itxurazkoa dirudi Alainei susmoak. Halare, bildur naiz, oraingoan eskuindarregana ez ote naizen irristatuko... Baina, zer arrazo: ateraldi zorrotz horiek oso dialektikoak edo izango dira, baina ni ez naute gehiegi asetzen. Agian ez dira —esperentziari begira— guziz bidegabekoak, baina, oro har, bluff bat iruditzen zaizkit. Eta ezkertiarrek gaur arte galdera hori egin ez badute, ez zait horixe ezkerrearen aldeko ezer iruditzen; eta bai, ezkerrek, maiz gustora, egin izan dituen sinplifikazio haundietako bat. Azkenean, "eskuintasuna ta ezkertasuna zertan datzaten aztertu" nahi duena —eta bere burua edo beste edozein eskuindartzat nahiz ezkertiaratzat hartzen dituen nornahik, egin behar izaten du hori nolabait— nola edo hala galdera horrexekin abiatu bait da, hasera-haseratik eta a priori baietz erantzunez egiten badu ere: ezkerrek eta eskuinak badirela,

alegia. Haatik ere, ezin ikusi dut, ebidentzia hori hain irmoki zerk finkatzen duen.

Bereztea komeni litzateke, noski. Galdera hori —ebidentziaren itxura batez baliatuz— arbuizatzea, problema mordo bihurri bati ihes egiteko modu elegante bat izan bait liteke, bestela.

1. JAKITEKO GALDETU

Azterkari kritikoak galdera hori egin dezake, gizarie batetan zer dagoen eta egoera konkretora nola dagoen, nola juzka daitekeen, ikusteko soil-soilik. Zergatik ez? Edozertarako dela ere, zer dagoen jakinez, hasi behar izaten da.

2. GALDERA POLITIKOA ETA GALDERA IDEOLOGIKOA

Edo-ta, egin liteke maleziaz ere, ukatuz bezala galdetuz. Dudarik gabe, eskuindarrek ia beti halaxe egiten dizute. Eta galdera hori egiten duena, eskuindarra dela, susmo izatea, ez da guziz itxuragabekoa. Gehienetan halaxe izaten bait da: eskuindarren ezeiko politikoa, galdera forman diximulatuta. "Ba al dago, ba, eskuinik eta ezkerrik?", galdetzen du, esanez bezala: "Tira, motel, ipuin horiek aspaldiko azak dituk!..." Baina hor, galdetu, ez da ezer galdetzen. Galdetzeko itxura egiten da bakarrik.

Eskuinak hori egitea bidezko da: berezketa hori (ezker/eskuin) ez bait da politikoa bakarrik, espada ideologikoa ere bai. Eta eskuina, konzeptuaren definizioz berez, egiaren pluralismo hori onar ez dezakeen plano ideologiko batetan aurkitzen da. Horregatik, eskuinak ez du onartu nahi izaten, eskuin/ezkerren banakuntza. Eskuinak, izan ere, egiari segitzen dio (bere ustez!), eta egiak ez du eskuinik eta ezkerrik (bere ustez hori ere!); egiak bat da eta bat bakarra, bakarra eta bakuna (beti eskuinaren ustez). Eskuinak, ezker/eskuinik onartzen ez duen bezalaxe, partidurik eta pluralismorik ere ez du onartuko. Gizarte uniformeak besterik ez. Ezkerria bada-goela ikusten badu, ezin ezkerrearen esistentziarik ukatuko du. Baina zorakeria hutsa irudituko zaio, eta ezkerrearen arrazoizotasuna ukatuko du: zentzu hortan behintzat ez du ezkerrik ametituko.

Beraz, eskuinak bikoiztasun hori ukatzea, ukazio politikoa da batik-bat, baina batez ere postura ideologikoaren ondorioa da. Ezkerrek, minorian dagoen artean behintzat, indar guzietan baieztatzen du ezker/eskuin bikoiztasuna: baitespen politikoa. Baina historiari behin baino gehiagotan ikusi ditu ezkerrek eskuin bihurtzen, eta horrek ezkerrearen barnean izutzen den "eskuin-sustrai" azterkatzea behar izaten gaitu.

PENTSAERA TOTALISTA

Eskuindarrek ez dute ezker/eskuin bikoiztasunik onartzen, eta hori (hortarako kasu bakoitzean izan ditzaketen interes konkretuez gainera) bikoiztasunok onar ezin ditzakeen perspektiba intelektuala, ideolo-

gikoa, edukitzeagatik. Pluralismorik ezin onartzeagatik.

Eskuinaren antzera, totalitatea osoki atzeman nahi eta atzeman ahal uste duenak, izan ere, eta berdin enpeinu guziarekin hortantxe dabilenak, ezin besterik gabe onartuko dute, perspektiba parzial hutsarekin dabilzanik, alde aurretik. Bestela, atzeman lezaketen guzia totalitate parzial bat dela aitortu beharko bait lukete. Horregatik.

—Hegel batek, esaterako, totalidadearen bere teoriak nahitaez objetibotzat eduki behar zituen. Beraz, posiblearen neurrian, osotzat ere bai eta baita egiazko bakartzat ere.

—Berdin marxismo sobietar klasikoak (ik. Kolkowski liburuan, or. 40/43, une berean alderdikor eta objetibo izan nahiak sortzen dizkion problema batzuk): bere egiak, egi objektibo bakar eta osotzat daduka, eta egiaren jabeen artean ez du eskuin/ezkerrik onartzen.

—Faxistek ere ezker/eskuin alternatibaren superazioztat eduki dituzte beti beren teoriak. Gaur ere bai.

—Eta, azken finean, totalidadearen zale guzientzat beti da, beharbada ezinezkoa ez denean ere bai guziz bitxia, eskuindar edo ezkertiar agertu nahi izatea. Totalitateak, egiazkoa bada, ezkerren eta eskuinen (hots, zati eta alderdi guzien) gainetik egon beharra bait daduka. Totalitatea hain zuzen sintesi, alderdi nahia atal guzien batasun, denez gero, ezin horrelako partiketarik permiti lezake. Funtsean horregatik ukatu ohi du eskuindarrak ezkerrearen esistentzia (puntu honetan behintzat ezkertiar asko baino konsekuentiago agertuz): errealidade osoaren ikusgune objetibotzat dadukalako berea, eta gizartearen premia guzien ordezkartzat bere burua. Bere burua premia objetibo guzien (totalidadearen) ordezkotzen duen ezkerrekin ere —"ezker" stalinistarekin— gauza bera gertatzen da.

Hein honetan guziz logikoa da, orduan, Ortega y Gassetek gertaera horri formulazio garbia eman bazion: "Ser de la izquierda es, como ser de la derecha, una de las infinitas maneras que el hombre puede elegir para ser un imbécil: ambas, en efecto, son formas de la hemiplejia moral".

Horrek asko txokatzen du, baina halaxe da: perspektiba totalista hartuz gero. "Ezkerreko" eta "eskuineko" radikalismoak, totalismoak, elkarrekin bateratzen diren puntua da hori. Horregatik da, agian, batzuek izugarri ezkertiaratzat daduzkaten batzuk, beste batzuek eskuindar hutsak iruditzen bazaizkie. Urrutirago gabe, geure artean egunotantxe ikus daitekeenez. Hala, esaterako, Jon Sabandokoaren pasarte honetan (ZA, zenb. 522): "Larresorok eta beste askok, ganorabako 'ireki' horiei 'ultraezkertiar' deitzen deusez. Ez jat oso zehatz iruditzen, ze ez dira ezkertiarak, eskuindarrak baizik".

Honek, oharren batzu merezi ditu.

JOXE AZURMENDI

IRIZAR

Autoetxegintzan berezia

ORMAIZTEGIN

Urrutizkiñak: 891546 - 891771

LIBURUAK

Nafarroako euskal kantu zaharrak

A. Yurgi RIEZU kaputxin ezagunaren liburu guztiz intresgarri bat atera berri da; aipatu izenburu hori duena. Iruñeko Caja de Ahorros municipala edo *Aurreztu Diru-kutxa* babestua eta Gomez-Iruñeko Moldiztegiaren imprimatua. Egun eta zazpi kanta biltzen dira, 269 orrialdeetako liburu apain eta irakur errezean; kanta bakoitzak bere solfa-lerroekin, doñua kantatzen ikaste-ko gisan emanak. Liburuxkan, gutti edo batere ezagun diran kantak badira; heken artean aipatuko ditut bakar batzu; *ESPANA hortan* itzekin asten den Baigorriko mutilena, *AZPIROZko aldapatik* eta *KANTARI ederrak*: azken huntan biltzen dira Elizondo-ko, Iruritako, Elueteko eta beste errietako jendeentzat usatu diran ele eta farra-izen yostakinak, Larraundarrentzat ORIXE idazle zenak bildu zituenek gisakoak.

Riezuk *Elubetarrak* izena sartu du, artua izan zen bezala, baina bertako zaharreri nik beti *Eluete*, *elubetarrak* aditu izan ditiet. *TXURRUN txanketan* ere, Imotz-eko dantza-kanta alai bat da, aipatu horiek bezala (eta IRIBAS eta ITTUN-en ere badira halakoak); nahiz ederrariak eta goratasunez, so-tilenak ez izan, gazterian aisago edatzen dira dantza-kantak, gazteek, dakigun bezala, doñu mugitu eta letra piper maite dituztelako. *-A-A-A- ardo gorri naparra* deitu kanta ere, mutikoen artean zabal ditake, *marxosoa* delako; *-Bat-bi-iru-lau-*, kanta ezaguna bezalatsu. Hau ezdugu liburuan atxeman.

AGUR ETXEKO ANDRIA dena, Eugin bildua ere, dantza-kanta da eta imprimatu gabea, Riezuk dion bezala.

Kanta bakoitzean egilleak jakindurizko zehetasun asko sartzen ditu, bai kantaren iturburuaz, bai kanta beraren moztetik; eta beste biltzaileetaz ere; benetako liburu aberatsa gertatu du, eta uste dugu ikastoletako gaztetxoaren artean (kanta alaiak beinikpean) edatuko dala, bai eta beste Eskoletagietakoaren artean ere. Riezuk aitak ikasbide erre bat eskuen artean paratu digu.

Liburuan, karlisten kanta ez ezagun bat bada —*Itzegin zionian*— izena duena, Zumalacarre-gui eta Valdes generaleen arteko solasa (ez egiazkoa) kantatzen duena.

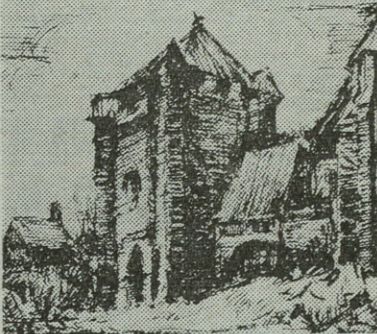
Baztango YOYAK ere sartzen ditu, guk agertu ginuen ez bezalako bestaren sekida emanez; bai eta *Urtsu-ko kantan* halaber, guk argitaratutako beste bertsoak sartzen ditu; eta A. Donostiak atxeman zituen iru berrietan, igurika zaitezken baiño argi guttiago eginez, misterio hortan.

Ama, *ezkonazi ninduzun* delako kanta piperra bestelako doñu eta bertso ariñago batzuekin kantatzen oi da —*Amak ezkondu nindun amasei urtekin*— gazteek ongi dakiten bezala.

Beste kantu alai bat, *Txiki-txikitik* delakoa da —*Goazen, goazen Armadara*— bezalakoa.

NAFARROA-KO EUSKAL-KANTU ZAHARRAK

VIEJAS CANCIONES VASCAS DE NAVARRA

Zenbait kantutan, usatzen den doñua baino aise politagoa sartu du autoreak —*Baratzeko pikuak*— *Aldapeko eta Berdabioko semea*— delakoetan bezala.

CHANCHO KOPLARIE, famatua izan bide zen; A. Riezuk sartu duen —*Ama birjiña bidela*— hortaz gainera, AZKUEK bere Kantategian —*Yaun erretera*— ekartzen du, *Sancho koplariaren* bertso yostakinekin.

Agur Bettiri sokadantza hori negikoa), Auritzen ere dantzatu izan da, eta guk askotan aditu izan dugu gure familian.

Aipatu kanta alaiak gainera, Liburu huntan baditugu —*Urzo luma gris gaixoa*— *Berterretxen Kantorea* — *Bortian Ahuzki* — *Erkudengo Ama* — *Arboletan ederrena*— eta halako kanta sakon eder aunitz.

Autoreak aitortzen dituen laguntzen artean, A.M. Lecumberri da bat, hain beste kanteen atxemaile izana; bai eta A. Poli Iraizoz. Halaz ere, Riezuk jakituria erakusten du, bere obra nekean, euskera sortetik ezduela, dakigularik.

Erdiko euskera-tankera segitu du autoreak; ortografian ere berdin, h- sartuz haatik, bertsoen nehu-riak eta doñuak eskatzen duten kasuetan. Erdal itzulpenak prosan egin ditu; olerkiz baino zehatzago gelditzen dira; eta erdaraz kantatzeko arrisku guttiagorekin.

Aipatu ohar horiek, deus guti dira, Liburuaren merezimenduaren aldean, eta preziskiki kanta batzuen edametan karletarako eginak.

Bukatzeke erran behar dugu, tartetan sartu dituela autoreak, eza-guna den Jesus LASTERRAREN, impresionismo-tankerako dibujo ezin ederrago batzu; aipagarrienak, —7-13-37-45-143-160— orrialdeetakoak. Ricardo Barojaren alditik hunat, ezdugu halako pintore askorik izan.

Autoreak bezala, jaun hunek ere, zorionak merezi ditu, obra lerden-ki ornitu duelakotz.

A. IRIGARAI

HAIN IKULTUA EZ DEN EGUNKARIA

ASTELEHENA

3

ABENDUA

Hippyak gara,
poliziak gara

Goiko marrazki hau ikusi dudanean, halako zirra-ra fuerte, sakon, nerbioa bat sentitu dut barnean. Gure bizitza guzia burruka gogor bat da, barnean dar-ramagun hippyaren eta poliziaren arteko burruka, in-dar askatzaileen eta zapaltzaileen elkarren arteko ix-kanbila, gerla luzea, astuna.

Bien arteko burruka honetan, meta askotako per-sonaiak ser daitezke, baina hiru azalduko ditut be-reiziki:

1.—Pertsona deitzerik merezi ez duen diktadore alproja bat, *ordenaren* izenean, bere ama, eta atzo bertan ohera eraman zuen neska salduko lituzkeen alproja. Hautatu duen ordena, noski, berari komeni zaiona da. Ezagutzen dugu honelako makina bat arrain.

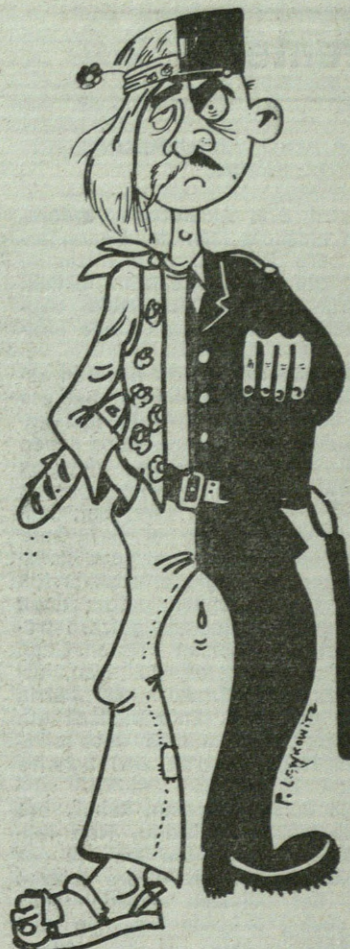
2.—Hanka-sartze, buruhauste, eta era guzietako larrialdi eta guzi, ekilibrioa mantentzen dakien *tipo* arraro eta dexente xamar bat. Honen aburutan, gizo-naren morroi da ordena eta ez alderantziz.

3.—Loreak maitatu nahi dituela (emakumeen as-katasuna, zenbait arazo sakonen superatze sakona-goa (?), eta abar), eta berak gorrotatzen duen ordena-ren lekuko dela, aita, eta aita botapean, bere kapri-txoetan, bere *iraultza*ren izenaren pean zapaltzeko gupidarik ez duen beste alproja bat.

Burruka noren alde jarri behar den, edo zer-nola-tan egin behar den ekilibrioa jakitea da hauzia.

Alde batera edo bestera okertzeak sortzen ditu katramilak. Lehen, gure kultura erlijioso hertsia ha-retan, aingeru guardakoaz eta deabruaz mintzatzen ginen. Zerbait horrelakoaz ari naiz orain, hippya eta polizia aipatzen ditudanean. Bakarrik, orduan deabrua gorrotatu behar genuela esaten zitzaigula. Bainan, nik uste, behar beharrezkoa dugu gure barnean dea-brua; polizia. Berak zirikatzen, zapaltzen bai du gure barrena.

Denok proposatzen dugu *orden* bat, egia da, bai-nan nahiz poliziaren, nahiz hippyaren ordenak, azken-azkenean orden dira, bai, eta ea zertan ari garen. Ezberdinak dira, noski, baina nere barrena, guzior barrena, inungo kanpoko etiketak eta inposatzeak baino aberatsagoa dela iduritzen zait. Ez noa, beraz, perfe-zioaren bila, ene inperfezioaren perfezio bila baizik.

OSTEGUNA

5

ABENDUA

Pedagogia
gaur

Egun hauetan jasoa dut Joshe (zergatik ez Joxe) Erzibengoaren «Pedagogia gaur» liburua. Kritika bat eginen diodalakoan ekarri didate, eta datorren aste-rako utzi dut, beta gehiago beharko dudala pentsa-tuaz.

Pratikotasuna patrikan sartu dugun honetan, gure ongi etorria beharrezkoa da liburu hau bezalako ka-soetan.

Geure pedagogiari buruz makina bat teoria egin dugu. Gureari edo kanpokoari buruz, ez dakit garbi, baina tira!, jakina da itsuen herrian begibakarra de-la errege, eta zerbait horrelako gertatu zaigu guri ere, euskal irakaskintza mailan. Zerbait zekiena, de-na zekienaren errainuz jantzi zaigu, ahoa ireki du eta, plas! plas!, egun batetik bestera, haurrak zapal-tzen ditugula konturatu gara, monstruo batzu garela, burgesiaren mende gaudela, eta, ze arraio, hobe du-gula bi egunetako iraultza kulturala egitea.

Hurrengo egunean, amets zero honen ondoren, jeikitzen ginen, aurpegia garbitzen genuen, eta maiatzeko eguna beti bezain argitsua zela konturatzen ginen. Gero, zortzi t'erdietan ikastolan sartzen gine-nean, haurrek gramatika ikasi behar zutela, agineko mina zuela batek, komunera joan nahi zutela bestek, eta paper gehiegi zegoela ikastolako lurrean, eskoba berriak erosi behar genituela, eta guraso bat erli-jioa erakusten ote genuen edo ari zitzagula, sema-foroa nahiko harriskutsua dela eta hura zaintzera joan behar genuela, autobusa nahiko berandu etorri zitzagula, komuneko bonba konpondu beharrean ze-goela, esku lanetarako buztina falta zitzagula, eu-lientzako *spray* berri bat erosi behar genuela, eta xegu batek andereko bati bere hamaiketakoan jan ziola.

Horrela da gure bizitza. Maiatzeko goiz ederrak ez du, noski, amets zoroa ukatzen, baina ez da amets zoroa maiatzeko goiz ede-rra ere.

Horrela gauzak, egunero eguneroko lanean, libu-ruak, teoriak, lagun ditugu, esperientzia dugu tresna-rik aberatsena, eta Joshe Erzibengoak bere experien-tziaren berri ematen digu bere liburuan.

Eskerrik asko, Joshe!

ANJEL LERTXUNDI

BERGARAKO III.GARREN
EUSKAL KULTURA SAIOAK
«AMIGOS DEL PAIS» ELKARTEKO
«IRIGOIEN» PATRONATOAREN
LAGUNTZAILEK ERATUTA

ABENDUAK, 11

IZLARI, A. Artamendi

GAIA: Gizona eta Kultura

ABENDUAK, 12

Irala Zinean, «NAFARROA LAU URTAROAK»

«PRINCIPE DE VIANA» ren esku-zabalari esker

Ordua: 9 terdietan. Sarrera Duan

ABENDUAK, 14

IZLARI, L. Villasante

GAIA: Euskeraren batasuna

ABENDUAK, 18

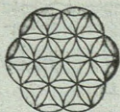
IZLARI, J. M. Larramendi

GAIA: Pintura Irudigintzen Euskal Eskola

ABENDUAK, 19

AZTERLARI, R. Gorostidi eta I. Larrañaga

GAIA: Bergara inguruari buruzko gizarte-ekonomiez

ERAMAN - EKARRI'ra

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Irutizkifiek: 421363 - 427726

Iparraguirre, 8 — DONOSTIA

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteliz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Ali-cante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean Iru aldez:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450913 eta 459723

Aptdo. 1381

Aptdo. 1381

errenteria

UDALETXKO ARDURADUNEI
ESKUTITZ IREKIA

Berriro ere, Udaletxeko ardura-dunen aldaketa izan da. Denon artean bere lanak erraztu ditzagun, nahiz eta langile ezjakin batzuk besterik ez izan, zuzentzeko dauden zenbait arazo argituz edo azalduz.

Errenteria azken urte hauetan asko azi dela denok dakigu. Bai eta auzo berri galantaz —galantaz bezain itsuziz— bete ere. Auzo hauen urbanizazioaren ardura dutenak konturatu ote dira zenbat premia duten? Etxeak egin dira, bai; baina lantegirik egin al da? Gure iritziz, berriak egin ez eta zahar-kanporatu egin dituzte. Erritikanpo zenbat jende egiten duen lan jakin nahi duenak, goizero tro-lebusaren geltokian izaten den jende pilla ikustea du. Hau, urbanizazioak sortutako arazo berria izango da noski. Etxe bizitzak eta lantokiak lotura aundia dute elkarrekin. Neurri batzuk artu beharra dago.

Erria aundiatzearekin, kaleak ere estuak gelditu zaizkigu. Non ibiltzerik ez dago, ifiora joaterik ere ez. Kultura lanetarako ere tajuzko areto bat billatzen badago lanik. Ara euskal alorrean lan egin nahi duenentzako gaia.

Zalantzarik gabe, hemen ez dira aipatzen erriak dauzkan arazo guztiak, ez eta guttiagorik ere, baina badago nahiko lan esandako gaudetan ere.

GABONAK DATOZ

Jakin dugunez, elkarte batzuk ari zaizkigu Gabonetako jaiak antolatzen. Oraindik ez dugu gauza askorik jakin ahal izan, baina badira Olenztzaro kaleratzeko asmatan dabilzanak. Ea bada, denon artean zerbaite egiten dugun eta lehengo urtean izan genuen giroa berriztatzen saiatzen garan; Olenztzaro eta beste zenbait jaialdien bidez, euskal kutsuko gabonak eratzten ditugun.

EZKONTZA

Abenduaren 1-ean, Sorgin-Zuloko lehendakaria den Joxe Manuel Otaegi eta Koro Mitxelena ezkondu zitzaizkigun eguerdiko ordubetetan Alabergako elizan. Bijoazkie senar-emazte berriei gure zorion beroenak.

MAHASTI

durango

Aurrerako batetan esaten genuenari jarraituz Herriko abesbatz berpiztuak Sta. Zetilia egunean lehen agerraldia eskaini zigan Andra Mari elizan meza bat abestuz.

Azkarate eta Eguiguren, lehendakari eta zuzentzaile barrien eskutik uste dugu etapa barri baten aurrean aurkitzen dela.

—oOo—

Maiz entzun dut urteokaz, behar izanak bultzatuta eta etorkizun hobeko baten bila zetozen kanpotar erru bageak aipatzerakoan, make-to hitza arbuioz gure ahotan.

Behar bada bat baino gehiago ere minduko zen gure konpresio exkasa —egoeraren seme— ikusiaz, heurrek ere zapalketa eta in-juztizi batzuen ondorioen semeak bai ziren baina, joanak joan ez nuke nahi lehengoan erortzerik.

Holako batek Extremeñoa bera, moja eskola bateko guraso batzarraren jeiki eta galdera hau jaurtiki du erdaaz orain dela gutti. «Euskara eta inguruko arazoei zer erantzun emoten ari zarete zeren, nire, semeak euskaraz ikasi dezaten nahi dut».

Tokian tokiko izaten jakin duen horrelako zenbat ez ote dira etorri multzo hoietan? Ikasgai ederra seme VASCOak dituzten hainbat guraso euskaldunentzat eta kanpotar izena meziprezioz erabili dugun guztiontzat.

—oOo—

Azaroaren azkenetan zenbait herriarren auzia ikusi da Madrilgo auzitegian, legetik kanporako el-

karteetan partaide izan diran salakuntzaz.

KATAZURI

zegama

JAKINTZA ASTEA

Denborari ez dugulako edo alferkeria delako edo Zegamako herria gutxi azaltzen da aldizkari hontan. Oraingo hontan atzenueko gertakizunen berri ematera goaz.

Azaroaren 12tik 18ra ospatu da Zegaman «Jakintza astea». Gazteriaren egunaz bukatu zen.

Hilaren 12an: «Euskal Liburua gure artean» gaiaz, Joxeba Intxustik.

Hilaren 14an: «Lehenengo eta oraingo euskal kanta herrikoia», Xabier Letek.

Hilaren 16an: «Euskal langile-riaren biziera eta ibilera XIX.mendeaz gero», Mikel Ugaldet.

Oso hitzaldi mamitsuak izan ziren hirurak. Hizlari bakoitzak oso garbi azaldu zuen zegokion gaia. Bertako gazteria gehienak hartu zuela parte esan daiteke.

Hilaren 17an: Julio eta Pio Barojaren «Nafarroako lau haroak» pelikula bota zen. Ondoren «Zu-marragako trikiritixa»k alaitu zituen bazterrak.

Igandez, hilaren 18an, izugarriko jendetza ezagutu zuen Zegamak. Herriko ehunen bat gaztek parte hartu zuten lagunarteko bazkarian. Ondoren, arratsaldeko 5,30-etan jai aldi bikaina: Xabier Lete, Lurdes Iriondo, Lupe eta Iritzi taldearekin. Gauean, berriz, dantza saioa, Iñaki Arriaran eta «Los Mansos»ekin.

Euskal giro jatorrean igaro genuen aste guztia eta igande osoa. Egun hauetan, gazteriaren aldetik, ikusi den prestutasuna ezin eta hobeia izan da. Ez dadila hontan gelditu, aurrera eramanez, deiala, baik, orain azaldu duen prestutasuna.

TRIKITIXA?

Zegaman trikiritixa talde berria sortuko ote den zurrumurrua dabil Aizkorpeko haizeak. Bereganatuak izango ditu hortarako tresnak lerro hauek argitaratzerako.

Soinu alai baten beharrean aurkitzen garenez gero ekin leheba lehen Herria alaitzeari.

ERNE

markina

—Lehenengo astean, ogeta seitik ogeta amarrera, erlijio-irakasleek, euren zeregina ahal dan ondoen bete dagien, ikastaldi interesgarri bat izan dabe. Deia, bai parrokian bai etxean irakasle diren edo izan leitekezenai, egin jaken. Ogeiren batek erantzun dabe. Gai oneik erabili dira: katekesiaren elburua, katekista nor eta zelangoa, erlijio-psikopedagogia, eta, erlijio-eketa zelan egin.

Bertoko Don Benito eta Bilboko elizbarrutian erlijio-irakaskintzako buru dan Jose Mari Rementeria etxebarritarra izan ditugu ikastaldi orren zuzentzaile.

GURASOENTZAKO ESKOLA

—Gurasoak, seme-alaben ezitzailen lehen eta beinenak. Ikastetxe, irakasle... gurasoen laguntzaile. Buruauste makala ez gero, gurasoena. Zeregin zailenetakoa esku artean, eta ez gertaerarik ez-preparaziorik ez-erretarako.

Apurtxo bat, besterik ezean, lagundu guran, Eliz-Ikastetxeak, «Escuela Laboral»ak eta Merzedead ain zuzen, «Gurasoentzako eskola» eratu dabe. Amabostean behin izango dira, urtean zehar, larunbatez, ikastaldi bi. Sikoloji eta pedagogi gaiak erabiliko dira gehien baten. Zuzendari, Fernando Alkorta abade jauna, sikologoa. Ehunetik gora gurasok emon dabe euren izena, eta bai ikasketak asi ere Azaroaren ogeita lauean.

FUBOLA

—Gizonaren eziketa osoak, ez burua eta gogoa bakarrik, baita

gorputza ere lantzea eskatzen ei dau. Orregaitik, eta baita neguko itzak kentzearen ere, premina izango dala-ta, «Guraso Alkartea»k futbol-txapelketa bat eratu dau, iaz orretarako gertatu eban futbolze-laiian. Lau talde bakarrik aurkeztu ei dira. Igandeetako amarrak eta erdietan izango da ostikadea eta zarata ugari Pizsinaikos deritxon futbol-zelaiian.

KOOPERATIBAK

—Markinako kooperatiben buru direnak eta izan direnak, «Caja Laboral Popular»ekoekin alkartuta, Azaroaren ogeitabostean batu ziren «Escuela Laboral»ean. Irurrogeita amabost guztira. Kooperatiba bakoitzak oraingo egoera eta emendik aurrerako asmoak azaldu zituan.

Garrantzi aundia ere aundia dabe, gure ustez, an erabilitako autuak eta esan ziren guztiak, Markina eta inguruko etorkizunerako.

Erdizka ez jartearren, nahiago dogu an esan zena urrengoa azaltzea.

Batzarerratu ziren kooperatibak oneik izan ziren: EIKA, oraintxe Etxebarri aldean sortzeko den lan-kooperatiba; MIBA, baserritarrena; CLP, diru-kooperatiba; «Arrasate», lehenengo urratsak emon dituan lan-kooperatiba; AUZOA, kooperatiba barria, eta, EROSKI, sal-eroste-kooperatiba.

BIKOTE

etxarri aranaz

OMENALDIA

Azaroaren 19an izan da Etxarri Aranazen Banda Munizipal eta erri ontako Koralei omenaldia. Erri guzia bataturik egin zan egun ontan. Izan ere. Bandari eta Korolari egina bait zan omenaldia.

Bi milla pasatxoko erri batean dagoan musikazaletasuna ikaragarria da. Ez diteke aipa gabe utzi. Ezta errian ikusi zan batasuna ere.

Ogeita amar daude Etxarriko ban-

dan eta danak erriko semeak. Beste ainbeste koralean. «Xanokoak» zortzikotea gizonetakoentzat eta «Andra Mari» taldea emakumetakoentzat daude gainera. Ortik aparte irurrogeita amar umentzat solfa saioak. Badaude txistu eta gitarrazko ekinaldiak ere.

Bandak eman zion bere soinuaz, kalez kale, omenaldi egunari asiera. Amaikaterdietan koralek abestutako meza nagusia elizan. Anaitasunezko bazkaria meza ondoan.

Alaia eta pozezkoa izandu da igandea ontako eguna Etxarri. Jatortasunaz jantzerik eta elkarturik egin zitzairen omenaldia Korolari eta Bandari.

Zoriontsu arkitzen da Etxarriko erria bere koralek, bandak eta zortziko teak irabazi dituzten leen sariengatik. Gasteitzen leen, Tolosan orain.

Zorionak Etxarri!

MIKEL

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA
BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK
Hernani, 4 DONOSTIA

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen ajentziak erri auetan dituzu:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapir Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Ler Otxagabia, Karkar, Olazagaiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fite Kadreita, Andosilla ta Noain-Berriain.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Roel pea, Azagra, Enériz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Ler Otxagabia, Karkar Olazagaiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fite Cadreita, Andosilla y Noain-Berriain.

Oyal s. a.

Oyal eta eforru almazena

Paregabekoak

Bikañenak

GARIBAY, 4 - TELF. 14304

DONOSTIA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gainera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERIA

Nolako kultura, halako herria.
Ara hemen euskal atekaria
Zabal zazu ZERUKO ARGIA.

San Marzial, 19 - Urrut. 413801
Donostia

LA CASA
DEL CAFE
Juan Iriondo

azpeitia

BERTSO SAIOAK

Azaroaren 25ean, Donostiako Astorian bertso saio bikain bat entzun genuen. Bazen entzulerik franko! Han ikusi genituen Zeruko Argiako Miren Jone, Mutiozabal, D. Iza etab.

Jaialdian gehienik gustatu zitzaigun zati bat haxe izan zen: bertsolariet emandako gaiak. Joxe Mari Aranaldek, Orixeren epalekoa izan ere eta, behin eta berriro maisutasun osoa agertu zuen bertsolariet gaiak hautatzen, metodo egoki batez baliatzen (gaia eta denbora bertsolariak hausnar zezan) eta beste zenbait erraztasun bertsolariet eskaizten. Zer esan sei bertsolariet bertsoa osa zezaten egin zien galderaz: "nor da euskaldun...?"

Gorratxategiren bertsoa txalo berroz jaso genuen entzule guztiok. Herriari ategin zaizkio egungo problemaz eta gertakizunet kutsatzen diren kantak. Eta honetarako Aranalde arraz trebea du. Mutil aurrerakoia, hitzun egokia izanaz gainera, euskara inork bezain ondo ezagutzen du, plaza-gizona da eta bertsolarietaz asko daki. Aurrera!

Azpeitian ere Abenduaren 30ean, Txapel herriko bertsolariaren ome-nez, bertso saio bikain bat eraturik daog Antolatzaileak "Lagun Onak Mendi Bazkunako" gazteak ditugu. Jaialdi hau Soreasuko aretoan, goizeko hamaika eta erdietan, izango da. Sei bertsolari hauek izango ditugu kantari: Salbador, Lasarte, Agirre, Gorrotxategi, Lazkano eta Lisazo. Zuzendari, goraxeago aipatu dugun Joxe Mari Aranalde iaioa izango du.

HITZALDIAK

Azpeitian, Abenduaren hamabi eta hamalauetan, Joxe Luis Lizundia euskaltzainak bi hitzaldi egingo ditu. Bi egunotako gaia Euskal geografia izanog da. Joxe Luis Lizundia lan sakon bat eginen ari da gai honetaz; laister argitaratzekoan du bere lanen zati bat. Azpeitian, lehenik ere izana da Lizundia jauna eta beronen hitzaldi zorrotz hura ez da oraindik ahaztu. Ez du dudarik egiten, berriro ere jende asko izango dela Lizundiaren hitzaldian.

Antolatzaileak Etxegarai taldekoak ditugu.

ANATSAN

mutriku

IZKETALDIAK

AZAROAK 21-22

Aurreko asteko asteazken eta ostegunean, aretoa jendez beterik arkitzen zelarik, Sabino Aiestaranez «NOLA EZI AURRA SEKSU GAIETAN ETA EZIKETA ONEN MAILAK» gaiez, egundoko itzaldi bikaina zuzendu zigun, gai sakon, mamitsu eta jakingarriak azalduz. Entzuleek ixil eta arretaz jaso zituzten bertan erabilli ziran argibide guztiak.

GAIAj: 7 edo 8 urte arteko seksu eziketa, eta 8tik 12 urte arte. 8 urte arte seksu eziketa sendian egin bear litzake.

Umeei arrazoiz itz egin. Adibidez, umeak nondik datoz? Egia erantzun.

8 urte aurretik seksu-kotoari buruz, ez ezertxore azaldu, ezta anatomiari buruz ere.

4-5 urterekin umea konturatzen da aita eta ama ez dirala berdiñak. Seksu-ezagutze au ondo egin ez bada, etor liteke seksu geldi-eraztea.

8tik 12 tarte ontan, seksu eziketak beste itxura artzen du. Seksu jardukiñak zer diran; ernaltzea zer dan; eta nola gertatzen dan; aurbidea ta abar... Eziketa au, nork eman bear luke?

GAZTAROA (adoleszentaroa). Bi zatitan: 13, 14, 15 urte arte, eta 16, 17, 18 urte arteko eziketa.

13, 14, 15, ez da gizakitasunari buruz itz egitea, neska-mutilen arteko arremanak, baizik.

Seksu sikolojia obeto azaldu

bear da garai ontan; neska-mutilen arteko maitasuna nondik datorren, nora doan eta abar eta abar.

Komenigarri al zaie gazteei bikotean irtetzea, ala taldeetan?

16, 17, 18 urtekoak, ezkonbideko arremanak, nola zuzendu? Onen arazoak, ondorengo arlo, eta beste zenbait jokabide eta abar...

Orretaz gainera, etengabeko gaiak azaldu zizkigun, jakiña, guziak azaltzea, luzegi izango litzazuke.

Azkenik, elkarrizketa eta ainbeste eratako eztabaidak entzun ondoren, entzuleak pozik atera ziran.

AZAROAK 26

Beste itzaldi guzien antzera au ere, eziketari buruz izan zen. Oraingoa «SEMEEN ERLIGIO EZIKETA» ri buruz, Felix Garitano jauna izlari izanik.

KRISTAU EZIKETA. 1.º Kristau eziketa, guretzako ardurazkoa al da? Ardurazkoena eta zailena eziketa, orduan kristautentzat aundien-aundiena kristau erlijio eziketa izango litzake.

Alderdi asko dauka gizonak, eta erlijio alderdia ere berakin dakarki.

2.º Zer da kristau eziketa? Au argitzea leenbizi, eziketa asmoa azaldu zigun, eta bigarren fedearna. Ondoren, kristau-eziketaren oinarria eltzeko, umeari lagundu adiskedetasunezko arremanak Jaungoikoarekin izaten, aundiak dauzkagun ikaspen edo esperientziaren bidez.

Aundiaren kristau egoerak du garrantzia. Kristau eziketa, otoiñak erakustea ez da. Ez da gauza asko jakitea. Ez eta erreztaz. Au umeen mailan zen.

GAZTETXOEN MAILA

Iru alderdi eduki bear ditugunak:

—Bete-bearra: elkarri barkatzea, elkarri laguntzea, onradu izatea. Norberaren izan da; ez da imitagarria gazteentzat, ze gizartearen alderdi funtsezkoenetan ez odira sartu, au da: (gizarteko alderdi, ekonomi eta politikan). Gazteak atzerabide bat dauka erlijio arazoetarako.

—Giza elkarte bat bear degu. «Giza eta emakume katolikoek bazkuna». Gero sismenduna benetako egin-bear batean sar dedin.

Amairu urtetik aurrera, kristau eziketaren au da bearrezkoena, gaztetxoak ikustea antolabide edo konpromisoa (gizarte, ekonomi eta politikoa) beren sinismena duten artean, eta ez zaio egundo sinismen oni amore eman bear baizik geure ikaspen eta antolabidearekin ortara eldu dedin lagundu.

Itzaldi garrantzizkoa Garitano jaunak eskeiñi ziguna, bear-bearrezkoa eta entzule guzien gogozkoa. Zorionak Garitano jauna.

V garren KRISTMA SARIKETA

Goizeko Izarra Elkartek eratuta. 1973ko Abendua.

1) Erriko ume, eta 15 urte bitarteko neska-mutil guziek parte ar dezakete.

2) Nola-naiko teknikak erabil ditezke.

3) Lanak, izen eta urteak dituztela, abenduaren 23 arte jasoko dira GOIZEKO IZARRA elkartearen.

4) Ez da saririk izango, bat besterik baino: lan jatorrenari.

5) Parte artzen duten guziek arratsalde eder bat pasa aal izango dute «lagun-arte» txokolatada, filma, jolas, kantu... ta bitartean pinturako zenbait tresnaren zozketa egingo zaie.

6) Umeek, au da, 12 urte bitartekoak, abenduaren 28an, arratsaldeko 4retan, izango dute «lagun arte» ori, 12 tik 15 bitartekoak 29 an, ordu berean.

7) Batzen diran lan guziakin erakusketa bat antolatuko da ES-KOLA PROFESIOLEAN Gabon jai guzietarako, erriak ikus ditzan. ANDONEGI-TAR Z.

urnieta

Abenduaren 9an, igandez, eguerdiko 11,30etan, Lasarteko Ikastola-

jaialdi berezi bat emango dute, kanta, dantza eta musikaz osaturik.

Orain aste batzuk Lasarten bertan eman zutelarik, arrakasta handia sortu zuten. Ikastolako haur hauek, Argia dantza taldeko dantzariet izan dituzte irakasle, eta denen artean, irakasle eta haur, esan liteke lan bikain bat egin dutela. Ez baita gutxiago hain ongi eta hain txukun haur batzuk kanta eta dantza zaharretaz jabetzea.

Horrelako gauzek, benetan esanta, beste ikastola eta herri askotarako erakusgarri izan behar luteke. Hortik ikusten baita haurrei erakutsiz hauek gure folkloreak jabetzea eta arduratzea zeinen garrantzitsu eta atsegingarri den. Esan bezate bestela Lasarteko jaialdia ikusi zutenek.

Orain berriz Lasartetik URNIETA aldera abiatu nahi dute, eta urren-go saioa han eskeini. Uste dugu Urnietako haur, guraso eta gaiterakoei benetan interesgarri gertatuko zaiela jaialdi bitxi hori. Ea ba jendeak erantzuten duen, eta Urnietako Eliz-Ondo zinea leporaino betetzen den.

XABIER

bergara

EZBEARRA

Asteartean Santa Mariñeko eliz nagusian, il elizkisuak izan ziran Ezenarrotar Irenen arrimarren alde. 72 urterekin aldendu zaigu, bizien mundutik, ezbear baten bidez.

Bere etxe aurrean, Zubieta kalean, Santa Mariñeko erroslorira zijoalarik eta kalea pasatzean, beribil batek jo eta onen zatzadakin bizia galdu zuan.

Beribilla oso azkar etzijoala aitu degu, baiñan au ez da kontua.

Toki artan, baziran alako marrazki batzuek, gazteleraz «paso de cebra» esaten zaionak, baiñan, nun dira?

Beti esaten ari gera ainbeste beribillentzat gure kaleak estuak dirala eta oiñezkoaren bideak beardiren bezala egon bear dutela.

Goizean laneratzean, eguerdian eta arratsean, ez da leku egokia bertatik igarotzea, egitan, beldurra ematen du zenbait beribillunen aurrean, eta galdetzen degu: nun dira kale-zaiak?

Gaur, andre gaixo batek ordaindu du, bai, zenbaiten lasaieria; gauzak bear bezala egoteko beste zenbaitek galdu bear bizia?

Egun gutxi dira irakurtzen genduala «EL DIARIO VASCO» aldizkarian eta Larrea izenpearekin, Martokoan, bide egoki bat bear zala oiñezkoarnetzat, bada bedi edozein egunetan ikaragarritzko ezbear bat izan baiño leenago.

Ikusten degunez eta geuk daki-gunez, Zubieta eta Martokoa, Bergara ontan, kale guziak dira eta beste baten geiago deadar egiten degu, NOIZ ARTE, jaunak?

Manso, Soriano, Irazola eta El-koro, ziñegotzi edo (kontzejal) berriak, badezute bai burua nun nekatu. Jakiñean gaude zuen asmoak aintzagarriak direla eta egintza ortarako, emen eskeintzen dizkizuegu ZERUKO ARGIAREN orriak.

EUSKERA IKASTEKO IRAKAS-PIDE BERRIA

Urte batzuek igaro dira ain lagun min genduan Muruamendiarrak tar Jesus (Mitagi) Idahoko lurraldetara aldendu zala eta onen berriak noizbeinka artzen edo izaten ditugu.

Beraren zenbait lagun gugana elduak dira onen eskutitzak irakurri edo ulertu naiñan, bada Jesusek euskera soilla ibiltzen duelaok bakar bakarrik.

Lanbide onek zirikatu dizkiote erantzuna euskeraz egitera, eta orrea, nundik eta nora zenbait lagun arduratu dira euskerarekin.

Bapo, Jesus, Jarraitu orrelaxe erakusten Idahoko (ardiarteko unibersidadetik) euskera ez dala bakarrik musean eta bertsoetan ibili bearrekoa, baizik, geure bizitzako zeregin guzietan. Zorionak mutil.

ITZALDIAK

Ona emen aurtengo egitaraua. Beste batean geiago. «Irigoien» Patronatoaren Laguntzaileek nolako

entzunkizunak eskeintzen dizkiguten.

Ez det uste geiago eska daitekenik.

Igaz, jendea lilluratuta gelditu zan ba azken eguneko orru eta txaloak zerbaite esaten zuen.

Irakurle, zure jakintza egarrria ase nai badezu zatoz itzaldi auetara, etzera damutuko; itzaldi auek sarriago izan ditezten, zure aurkezpena bearrezkoa da.

MENDIKOI

segura

JAUNTOKERIA EDO «EDUKAZIOA» NABARMEN

Orain dela egun batzuk billera batera deitua izan nintzen. Irakaskintzako problemak sortu zirela gure herrian eta hori gai bezala genuela, hamalau gizon bildu ginen mahai inguruan. Bat ez ezik, beste denak euskaldunak ginen eta beti euskeraz mintzatzen garenak.

Billera harre narrazoiak azaltzean eta neure ustegaberako, mahai buruan zegoena, erderaz mintzatzen hasi zen, eta honela jarraitu zuen billera denak. Ikusten denez, euskeraz ez zekien hura ez zen edozein! Segurako herrian eta gure erreberentzi beharra bazuen inolaz ere.

Beste behin ere garbi gelditu zen euskaldunon «edukazioa» delakoa, ez dela txantxetako. Gertakizun hauek sarriegi ikusten ditugu geure artean, eta jokabide hauek salatu nahiz natorkizue, bide hortatik nora goazen badakigunez. Gaur egun Seguran(jauntxokeria dela arrazoi edo «edukazioa» aitzaki, arintasun handiarekin uzten da euskera alde batera. Ez dezagun ahaztu, gure nortasuna euskerari lotua dagoela eta «edukazio» hori ez dugula guk eduki behar; beste batzuek eduki behar lukete hori gurekiko.

ONGI ETORRIAK

Egun hauetan, bi apaiz gazte etorriak dira bizitzera gure herrira: Jo-

xe Manuel Basurko eta Patxi Zubelzu. Hego Ameriketako lurraldetan bost urte igaro ondoren, gure ballarara bidaliak izan dira. Ezin uka, Segurako herriak eta batez ere gazteak alaitasunarekin hartu dutela erabaki hau.

Ongi etorriak.

IKASTOLA

Ikastaroaren haserak berarekin daraman zalapartara eta egokitze denbora pasatu ondoren, informazioa emateok garaia dela uste dut, ete batez ere aurtengo ikastaroaren aurrean Segurako Ikastolak nabarmendu dituen aldaketaz.

Uda garaian eta batez ere ikastaroa hasi aurreko egunetan, Ikastolako batzordeak lanean gogor jardun zuen. Arazo bat eztabaidatu behar zen: Zerain eta Mutiloako haurrak Ikastolara ekartzeko bideak ireki ala ez. Ezezkoa, ekonomi mailan sortzen zen arazoari lotua zegoen. Zalanza handiak egin arren, hala eta guztiz ere aurrera egin zen.

Beste gela baten beharra zegoen, eta eskaria egin ondoren, apaizen etxean gazteei utzia zegoen gela bat antolatua izan da. Gela hau, asmoa denez, beste gelaren bat moldatu bitartean ibilia izango da. Eskertu beharrekoa astekari hontatik, gazteak eta erretoreak eman dituzten erreztasunak ikastolak zeukan behar honi soluzio bat emateko.

Zeraindik eta Mutiloatik haurrak nola ekarri, beste arazo bat zen, eta nola edo ala soluzio bideak jartzen ari dira.

Andereño bat gehiago dago gure Ikastolan, ikastaro honen haseratik.

Gauzak horrela direla, 60 haur dabilta Ikastolan, 3 gelatan banatuak. Ez dira jolaslekoak ikastolaren zabaltze honek uzten dituan arazo ekonomikoak. Aurtengo ikastaroan, igaz baino 120 mila peza gehiago beharko omen dira, zorrik gabe urtea bukatzeko. Denok lagundu beharko dugu zulo hau estaltzen. Bestalde, Ikastola hartzen ari den indarra, benetan da pozgarria.

Gauza hauen denen berri sakin-kiago emateko, billera bat antolatu nahi du ikastolako batzordeak. Astekari hontatik beraren berri ematen saiatuko gara.

HARKAITZ

arístegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.

ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 11458
DONOSTIA

ilekua usten dugu!
lantegi aldaketagatik

logelakoak: 6.000 pezeta gutxiagoz
tresilloak: 3.500 pezeta gutxiagoz
liburutegiak: 4.000 pezeta guztiagoz

oheak, armarioak, kuadroak, krisailuak,
jarlekuak, sukaldeko tresneria...

i IA HUTSEAN!

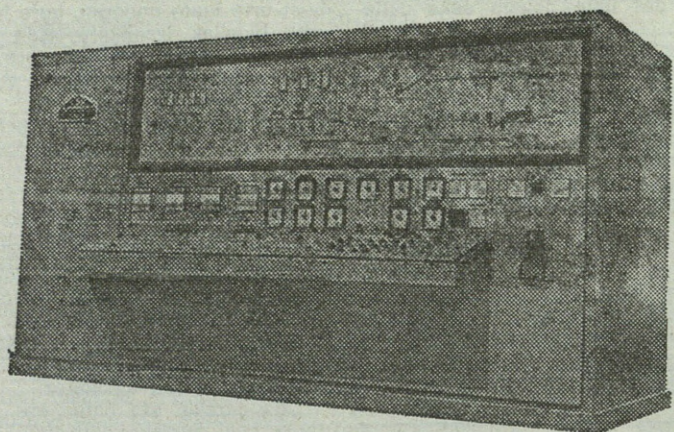
AMUEBLADORA

COMERCIAL

HISPANIA

MORAZA, 14
DONOSTIA

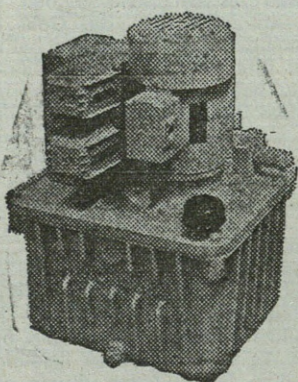
SAN MARZIAL, 12
IRUN

TXIMIST-INDAR SAILLA
Departamento ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO TRESNAGITZA

Aparatos de manobra, distribución y control

OLIO-INDAR SAILLA
Departamento
HIDRAULICO

GARBE-LAHMEYER
WUPPERTAL - ALEMANIA'ko
Etxearen banaketa ta
teknika laguntza

Banaketa ta Teknika laguntza:
REX-ROTH GMBH Alemania
RUHRITAL Sp A Olio-indarra. Italia
TUROLLA Sp A. Italia

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Lantegi ta landolak:
Jolastokieta (Herrera)
SAN SEBASTIAN
Urrut. 353840 (7 art) ta 351860
Telex. 36173 GOIME E
Erakusketa eta denda:
Iparraguirre, 15 - SAN SEBASTIAN
Urrut. 428082 ta 428625
Ordezkaritza:
Eulio Sordan, 18. Urrut. 220335-33
VITORIA

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA
Del honi jarraituz bazatoz
zure erlojua KANARIAS b/rtan
baño merkeago erosiko duzu

Matxin Arzu, 1

ONDARRABI

EGUBERRIKO ZOZKETA

6 BIZITZA

Eguberriko zozketa ontan Noiznaiko,
Bizitzako, Erbesteratuen ta Aldi-jakiñeko
kartillak sartuko dira.

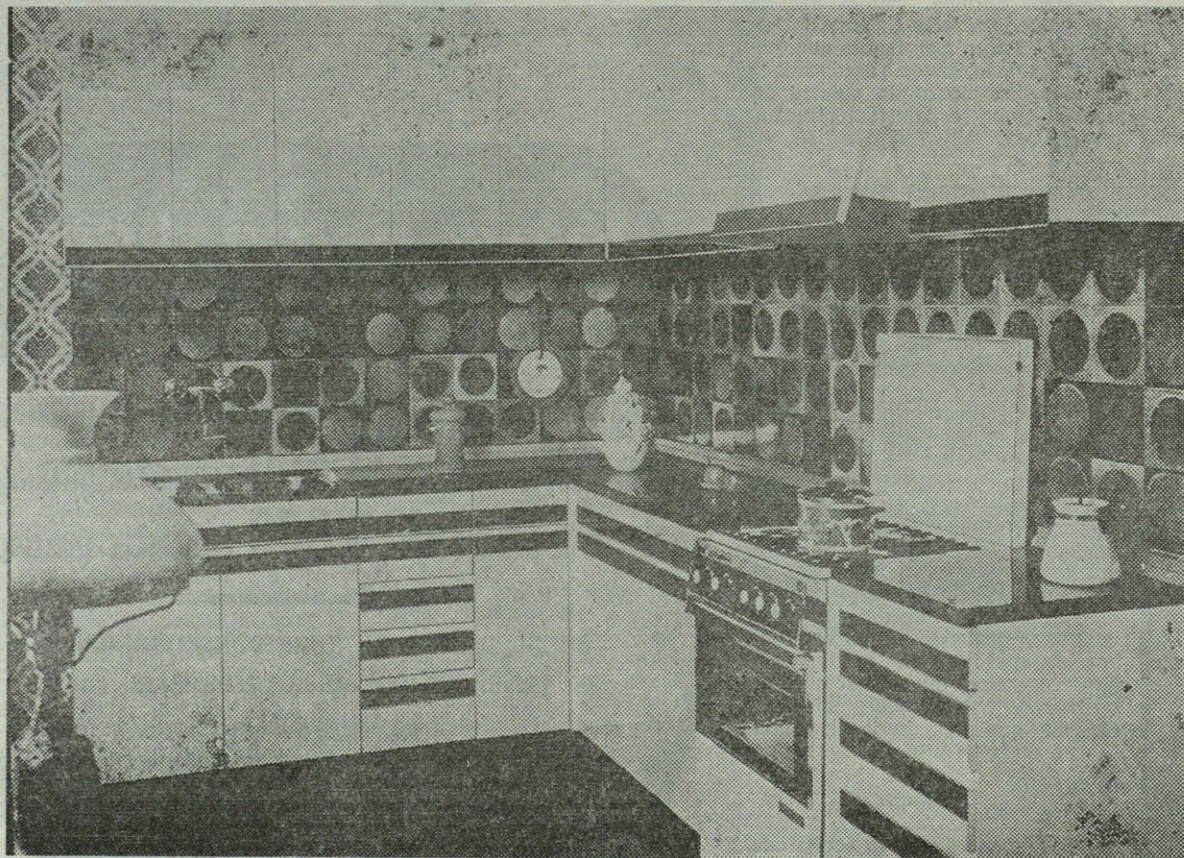
Abendua'ren 31 arte jartzen diran milla pezeta
bakoitzeko zenbaki bat emango da, ta beste

zenbaki bat jarrita dauden 5.000 pezeta
bakoitzeko, milla pezeta sartuezkero.

Aldi-jakiñeko kartilla bakoitzaren zenbakiak
artzeko, beste milla pezeta
sartu bear dira Noiz-naiko kartillan.

ABENDUA'REN 31 ARTE

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

yany

SUKALDEKO MUEBLEAK

EDERRAK BEZAIN EGOKIAK

FELIX ETXABE, S. L.

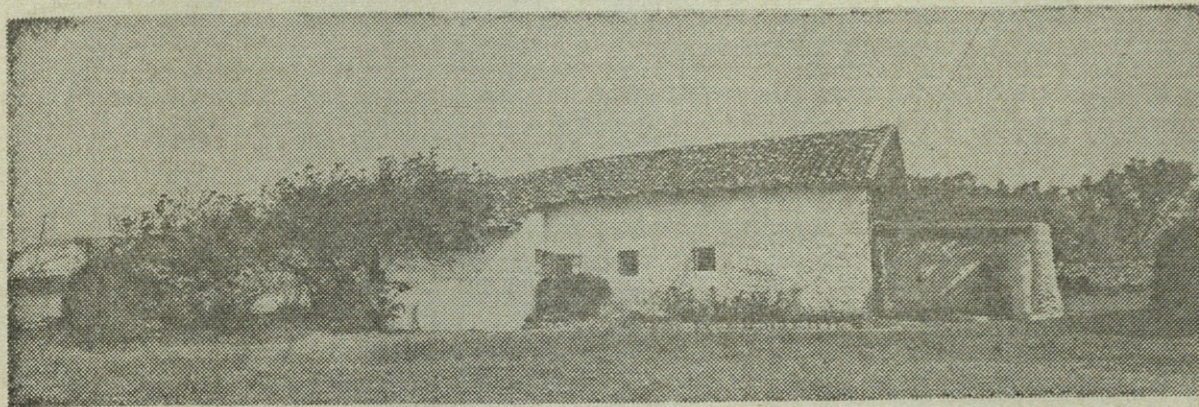
Urrutizkiña: 891754

ZALDIBIA (Guip.)

NEKAZARITZA AN ETA EMEN

Jose Alkiza

BERRIAK

Bakarkako baserria ala elkarte?

FAMILIAKO BASERRIA

Gure artean lurrak eta ganaduak familiak erabiltzen dira. Baserri bakoitza da enpresa bat eta enpresa ortan familiak lan egiten du: etxe-ko gehienek, gutxi edo asko, laguntzen dute, kanpoko langillerik ez da erabiltzen, noizik eta behin ez bada, eta erabiltzen zenean, morroia, etxekotu egiten zan.

Azken urteotan sortu dira beste era batera antolatutako baserri-enpresak, eta oiei, baserri elkarteak deitzen diegu.

Bakarkako baserrian ez dagoela zer eginik, baserritarrek, elkartu eta enpresa aundiak sortu behar dituztela... eta orrelakoak aspalditxotik ari gera aditzen. Alere baserritarrak uzkur egiten dio nonbait sistema berri orri, ez dira behintzat baserri elkarteak ugaltzen.

Bestalde, badira familiako baserriaren alde ateratzen direnak, dirudienek aldi txarretan eta gauzak estutzen direnean iraupen gehiago baitute. Ona emen ango eta emengo aipamen batzuk.

Oraindik orain, Suizako lendarriak Lausannen, nekazarien feria irekitzean, gobernuaren babesa agindu die aurrera gogor segi dezaten. Berak dienez, 8-9 baserri ixten edo ustutzen dira egunean; gaur % 7k bakarrik lan egiten dute nekazaritzan; baiña, % 20 ari zirenean baiño gehiago produzitzen dute, ez pittin bat gehiago, % 25 gehiago baizik.

«Nekazariak erruz saiatzen direlako da ori, nekazari familien ahalegiña, familiako enpresen ahalegiña ikusten da or, eta oiei lagundu behar diegu» dio lendarriak.

URREZKO MEDALLA

Europako nekazarien elkarteak, Interlanken egin duen bere 35garren batzarrean, 1973 garrengo urrezko medalla, bakarkako baserri bati eman dio, denek eredu jarritz.

Ikus dezagun zer nolako baserria eta familia diren.

Baserri ortako familia 38 urteko gizonak, bere emazteak eta eskolan dabilten alaba eta bi seme osatzen dute.

Baserriak 198 hektarea belardi eta soro ditu eta beste 6 h. baso. 17 behi dauzkate, simmental arrazako urtean 4.800-5.000 kilo esne ematen dutenak, 7txahal urritx, 60 zerri eta 4.000 oillo. Baserria berena dute, gurasoengandik artua.

Nola etxeke lanak ala kanpokoak bien artean egiten dituzte, ahal dan guztian makinaz,

baiña kanpoko langillerik gabe. Nekazari ofizioa ikasten dabilten eskola mutillek etortzen zaizkie ikastera eta praktikak egitera.

Biak dira nekazaritzan eta ganaderitzan ikasiak. Senarrak Munsingen-ko nekazari eskolan egin zituen ikasketak eta emazteak ere ateratu zuten titulua 1964ean. Nekazari eskolak, praktikak egiteko dauzkaten baserrien artean, sartuak daude gaur, eta orrela nekazaritza erakusten ari dira; bestalde, ikasle-ek egiten dieten lana oso ondo datorkie.

Gaiñera, Uli Bernard ori, etxeke nagusia, erriko alkate da eta makineria kooperatibako lendarri. Esnea, aragia, aleak, pentsua, ongariak eta abar saldu edo erosi egiteko elkarteetan ere sartua dago.

Ona orain Madriden nekazari legeak irakasten ari dan J. J. Sanz Jarquek zer dioen:

Emendik aurrerako baserriak ez du nolana-hiko behar, biziko bada. Bi gauza ditu oinarri, nahitaezko. Oiek gabe ez dauka enpresa bezala aurrera segitzetik. Baserritarrak ofizioa jakin behar du, eta baserriak lurrez eta diruz osatua izan behar du.

Oiek biak izan ezkerro, ez da familia batena bezalako enpresarik. Gauzak ondo doazenean, ark egingo du diru; eta gauzak estutzen direnean, ark azkena lur joko, ark eutsiko dio, ark iraungo du.

Askotan esan ohi da familiako baserriak porrot egin duela. Ez da egia, oinarriak ez zuten baserriek egin dute porrot, edo gizona ez zalako gauza edo baserria lurrez eta kapitalez ez zalako iristen. Oiek ez zuten, ordea, famili enpresaren izenik merezi.

Bestalde, baserri orrek, saltzeko eta erosteko kooperatibetan sartua egon behar du eta baserritarra teknika berriak artzeko beti prest.

Ona emen familiako baserriaren alde Suizako lendarri, Europako nekazarien elkarte eta Madrideko irakasle baten iritzia ekarri. Bestaldeko iritzia dituztenak ere ezagutzen ditut. Baserriak elkartu ala bakarka segi eztabaida ditek, baiña ez da ori auzi bakarra. Banakako baserriari eskatzen zaizkion gutxienezko konizio oiek zenbaterik dituzte gure artean? Zenbaterik dauzkate J.J. Sanz-ek jartzen dizkion bi oinarri oiek?

Gaiak inportantzi aundia du, aurrera begira batipat eta baserritarrek berek aztertu behar luteke, alde onak eta txarrak ikusiz. Iñoz izatekotan oraintxe neguan dezue ortarako beta.

ASTOARI KARGAK OKERTU

Baserritarren buruhausteak bitara biltzen dira: erosten duenaren prezioa eta saltzen duenaren prezioa. Ortze erabakitzen da baserriaren negozioa, ortze baserriaren iraupena ala ustutzea eta desegitea.

Astoaren alde bateko saskian jar genezake pentsuaren prezioa eta erosi behar dituen beste gauzena; beste aldeko saskian, esnearen prezioa, aragiarena eta saltzen dituen beste gauzena. Bi aldetako prezioak paretsuan, tamaina berean badaude, astoak eramango du karga. Batek goruntz egiten badu eta besteak beheruntz, alderoa jartzen zaio, saski bat tripa azpira sartzen, ezin du segi astoak eta kargak bota egiten ditu.

Baserrian beste tokitan bezalaxe, bizi egin behar da, eta bizimodua ateratzeko irabazi, dirua ateratu nondik edo andik.

Behi suiza ederrak zeuden ikullu batera sartu giñen behin beste baserritar bat eta biok.

—Bai ederrak daudela behiok, esan nuen nik.

—Bai, baiña probetxu gutxi, erantzun zidan zapla.

Orra kolpez dana esan. Gaur ez zaio begiratzen behiaren edertasunari, uzten duen probetxuari baizik. Behia esne emateko makina bihurtu da. Garbitu, olio eman, janaritu eta ondo zaindu behar dan makina. Belarra eta pentsua ematen zaizkio ahora, esnea, jetzi errapetik. Aurretik jatena sartu, atzetik esnea ateratu.

Makina orri ahalik eta gehiena lan egiñarazten zaio eta aberiatu edo zahartu danean, kendu eta beste bat berria ekarri. Ahal bada ohea, gehiago emango duena. Emen baiño kanpoan oheak badaude, joan eta andik ekarri.

Behi onak esne gehiago ematen du, baiña janari onetik, pentsutik, gehiago behar du. Eta orra or non dagoen baserritarrek bolada ontan darabilziten komeri guztien iturria: pentsuaren prezioa gora joan da, esnearena ez, ezta aragiarena ere. Kargak okertu zaizkio astoari, alderoa egin eta ezin ditu eraman.

Gaitza zabala da, dozenerdi bat behiakin ari dan baserritarra gaizki dabil, 20-25 daukan ganaduzalea okerrago.

Burnia jaten edo pastillekin bizitzen ikasten ez dugun arte, janariak beharko ditugu, eta auker sortzen dituen nekazariari, kaso egin beharko zaio eta kargak berdindu, astoak aurrera segi dezan.

ARDIAK ALEMANIAN

Lurra bere onera ekartzeko eta obetzeko laguntzailerik onena, ardia da, Alemanian ikasi dutenez. Ezer ematen ez zuen, eta gozo guztia urak zeramakion 80 hektareako lurralde basamortu batean, artalde bat ipiñi zuten.

Artalde orrek ango lahar, sasi eta sastrakak jan zituen lehenbizi, eta orrela garbitzean jaiotzen asi zan belarra, bere baba alez ongarritu zuen gaiñera. Orduan, lehen ezin bizirik alde egindako pizti eta egaztiak, etorri ziran berriro, eta gaur, lur orrek eman egiten du eta jiratu eta lantzeko ere, gai da.

Tankera ortako beste iru milloi hektarea lur badaude Alemanian; oiek ere obetzeko, 1.600.000 ardi beharko lirake, baiña 900.000 basterik ez daude Alemanian.

AHARI GARESTITXOA

Perey 75 urteko aitona, kurpilladun silla batean izan ezik, ibili ezin dan arren, aharia erosteko kutizia izan du eta gustoa eman dio bere buruari. Ahari ori "merino" arrazakoa da eta munduko garestiena, noski. 50.760 dolar pagatu du, iru milloi eta gehiago.

Artzaia izaki eta... amerikanoa.

BAITA ZALDI AU ERE

Cheney odol garbiko behor talde baten jabea da Virginian, Iparrameriketako. Behor bat zeukan aparta eta karrerarik gehien irabazten zuen zaldiarekin estali nahi zuen.

Zaldiaren jabea, ordea, ez zegoen ori eta orrenbestez gaiñera, bere zaldia uzteko. Behor bat ez baiño bi estali behar zituen bere zaldiak, eta jaiotzen ziren bi umeetatik bat, beretzat izan behar zuen. Bestea behorren jabearentzat. Ala egin zuten tratoa, jaiotzen zirenean txotx egitekotan, zein zeinrentzat.

Bi moxal jaio ziren. Batek ez du ezer aundirik egin; baiña besteak milloi bat dolar irabazi ditu karreretan bere iru urtetarako. Orain 3 urte ditu. Iñoz aditu dan preziorik aundienean baloratua dago: 12 milloi dolar, 700 bat milloi peza.

Ez ote da an ijitorik...?

HERMANDADEKO BILLERA

Abenduaren erdi aldera egingo dute beren billera Madriden España guztiko nekazari eta ganaduzaleen hermandadeko buruek. Zazpi gai izendatu dituzte elkarrekin ikusteko eta aztertzeko, baiña guztien gaitetik eta jende artean dabilen gora behera, prezioena da. Jakiña, orri loturik daude zenbait gauza kanpotik ekarri behar den ala ez, diruaren balioa gaitzak nekazariak zenbat erasaten dioten eta abar.

Dana dala ikusiko dugu zer iristen duten. Badago bazterretan zer baiten beharra.

Iru milloi pagatutako aharia

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

Amarako euskal haurtzaindegia

Lau milloi eta erdi behar dituzte

Ikastolaren hazitegi izatea nahi lukete

Beharrezkoak ditugu euskal haurtzaindegiak Euskal Herrian. Nahitaez ugalduko dira erdal «guarderia»k. Gero eta etxeokandere eta neskame gutxiago izango bait da etxea eta umeak zaintzeko. Gero eta ama gehiago doaz lantegitara lanera. Gero eta neskata gutxiago dago mirabetzarako prest dagoena.

Habia goxoa eta beroa behar du haurrak. Zail da amaren eta aitaren altzora bezain habia goxorik eta berorik aurkitzen. Bestelakorik ere ezagutu izan dugu, jakina. Izan ohi dira amaren eta aitaren ltzo hotz askoak. Bada amaika guraso nolabaiteko eta moldakitz haurrentzat bazterretan.

Baina halere zail da amaren zuloa betetzen, gehienetan. Berehalaxe igerri ohi zaio umezurtzari. Hutsune nabarmena du honelakoak bere bizitzan eta hezieran.

Haurtzaindegiak, ordea, ez dira sukaldeko giroa eta gurasoren habia epela hozteko. Alderantziz, baizik. Haur bakoitzaren etxea goxoagotzeko dituzu.

Lehen gertatzen ez den gauza bat gertatzen da gizartean. Lanera joan beharra dauka nahitaez zenbait emakumek, familia aurrera ateratzeko. Bestalde, oso gogorra zaio ezkongaietan lantegin ohitutako emakumeari, etxe barruan geratzea.

Horretaz gainera jende asko etxe berrietan, etxe txikietan eta aurrerapenez hornitutako etxetan bizi da. Gaur ez dira familiatan haurrak dozenaka sortzen, banaka eta binaka baizik. Besterik gabe lana asko urritu da etxeokandereentzat. Eta aldi berean bai amentzat eta bai haurrentzat itolarria sortzen duten etxeak eta etxejirak dauzkagu. Ez dute haurrek nahiko lekuri etxe barruan jolaserako. Gainera, senide gutxi direnez gero, eta zaharrena ikastolara edo eskolara joaten denez gero, askotan bakarrik, oso bakarrik, geratu ohi da txikiena. Kanean bakarrik aurkitu ditzake bere kidekoak jolaserako. Baina nola bidali haurra bakarrik kalera, zenbait herritan?

Horregatik esan dugu goraxeago, «haur bakoitzaren etxea goxoagotzeko» dela haurtzaindegia.

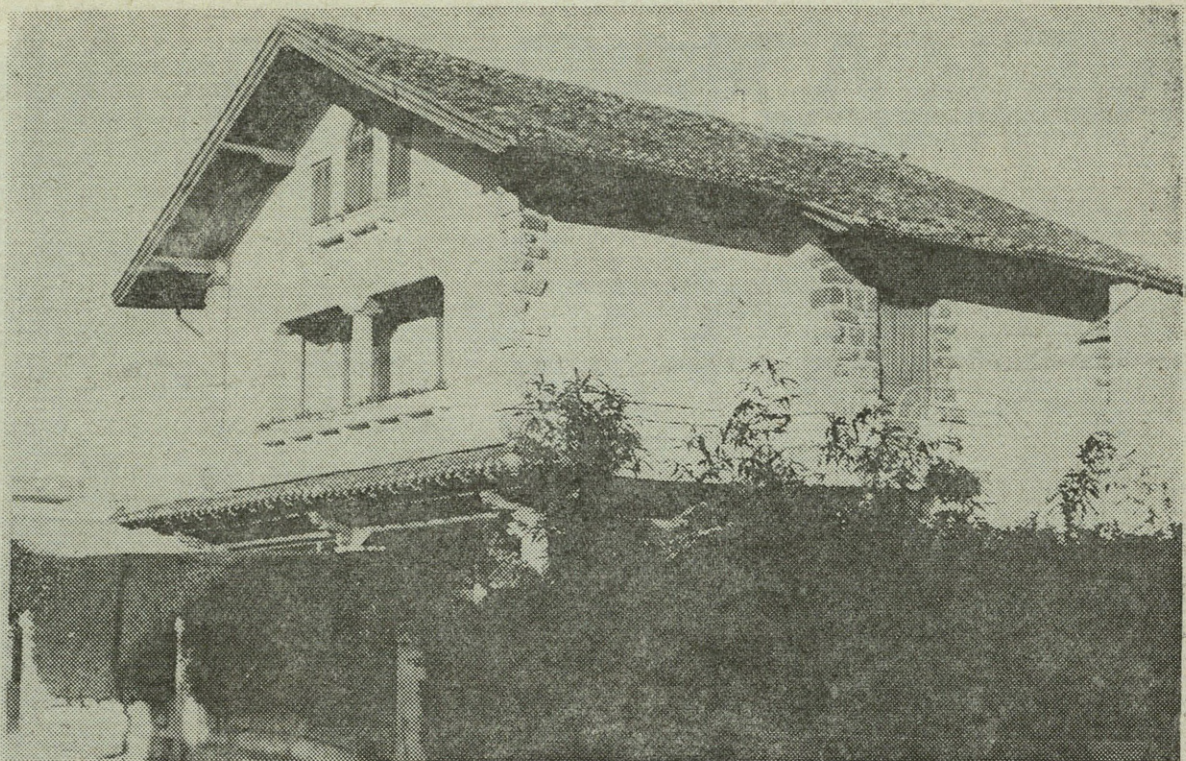
Haurrak lagunartea behar du. Bere kideko lagunak behar ditu. Bestalde, gaurregun pedagogia eta psikologiak aurrerapen haundiak egin ditu, nahiz eta oraindik jakintza hauek oinez doi-doi jakin.

Beraz, ondo eratutako haurtzaindegia bezalakorik ezer ez, etxeok giro goxoa galdu gabe haurrak hazteko.

Ugaltzen ari dira guarderiak eta haurtzaindegiak Euskal Herrian. Guk ikastolaren hazitegi izan nahi dutenetaz bakarrik hitzegin nahi genuke. Ezagutzen ditugu hortan lanean gogatsu ari diren batzuk. Baina, agian, ez denak. Horregatik ez dugu, bereziki, inor aipatzen.

Bakarra aipatu nahi genuke. Donostiako Amarako. Izan ere sekulako diru-zorretan sartzeraz doaz.

—oOo—

Erosi berri duten «Landetxe» etxea

—Amara Zaharrekoak zarete zuek, noski.

—Guk ez dugu beste Amarakik ezagutzen. Hau da Amara. Amara Berri esaten zaion hori ez da Amara. Hori beste zerbait da. Baina, elkarrekin nolabait hitzegiteko, Amara Zaharra deitzen utziko dizugu.

—Oraindik orain irakurri ahal izan dut DONOSTI BERRI elkarteak donostiarrei zuzendutako eskutitz irekia erdal egunkarietan. Ikastolaren eta haurtzaindegiaren arazoa aipatzen zuten han. Haien berak al zarete ala beste talderen bat?

—Guk geuk egin genuen eskutitz hura. Ez da beste talderik. Aspal-dikoa da DONOSTI BERRI elkarteak. 51 urte ditu sortu zelarik. Hilaldi gogorra izan zuen, baina berriro piztu aldia du.

—Esango al zenidakete, hitz bitan, zertan ari zareten?

—Oso pozik. Ez dugu non bildurik, ez dugu lekuri. Halere, zerbait egiten dugula, uste dugu. Karmelitek uzten digute lekua zenbait gauzatarako, ez bait da San Roke gure parrokiaren, euskal arloarentzat laguntzarik. Ez dugu meza bat bakarrik ere euskaraz. Udaletxeak ere ez digu lekuri utzi. Baina ez gaudela geldirik. Euskarazko ikasgaiak ematen ditugu egunero urte gutxi. 150 ikasle ditugu guztira eta 10 irakasle 3 urtetatik hasi eta 42 urte artekoak dauzkagu euskaraz. Bi ekinalditan ematen ditugu Lehenengo saioa 7,30tik 8,30ra eta bigarrena 8,30tik 9,30ra. Hamaita talde dauzkagu.

—Besterik zer egiten duzue?

—Dantzari talde bat eta mendizale sail bat dauzkagu. 100 haur dabilta euskal dantzak ikasten. Mendizaleen taldean, berriz, 130 dauzkagu.

—DONOSTI BERRI elkartearen barruan sartzen al dituzue ikastola eta haurtzaindegia?

—Ez. Hortarako, LANDETXE elkarteak sortu dugu bereziki. Hala du izena erosi dugun etxeak. San Roke eta «La Cumbre»ren tartean dago. Aldapetaruntz. Oso leku ona da. Hiru bizitza ditu. Mila metro kuadro dauka atarian, jolaserako. Egutera egutera dago. Leku zoragarria da haurrentzat.

—Etxe horrek, dirua ere ona eskatuko du, noski?

—Lau milloi eta erdi eskatu dizkigute. Bi hilabete barru ordaindu behar ditugu gainera.

—Nondik atera behar duzue horrenbeste diru?

—Amaran langile jendea bizi da batipat. Halere, dagoeneko, milloia eta hirurogei mila pezeta bildu ditugu. Dendariak izan dira gehien lagundu digutenak. Oraingoz ez gara Amaratik kanpora diru eske atera, oso ezagun batzuetara izan ezik. Oraindik ez dugu diruetxe, Diputazio, Udaletxe eta abarretara jo. Badugu asmoa. Izan ere, bi milloi behar ditugu lehenbait lehen eskuan, kreditu bat atera ahal izateko. Halere nahiko lanak izango ditugu, ateratzen ditugun bi milloi eta erdiren interesari hileroko erantzuten. Interesetan bertan 30 mila pezeten erantzunbeharra izango bait dugu hileroko.

—Nolako harrera izan du Amara zuen asmo onek?

—Ezin eta hobea. Hortarako, bertako bizilagunen iritzia jakiten saiatu ginen. 3.500 eskutitz zabaldu genituen. 500 erantzun jaso ditugu. Denak oso aldekoak. Denek daude honelako zerbaiten egarritz.

—Nola eratze asmoa duzue?

—Hiru hilabeteoetatik hasi eta sei urte bitartekoak hartzeko asmoa dugu. Euskaraz izango da heziera guztia. Erdaraz hezi nahi dituztenak badute nahiko aukera. Ikastolarentzat hazitegi izatea nahi genuke haurtzaindegi hau. Haurrak aurrea ikasiko duen hizkuntza euskaraz izan dadila, nahi dugu. Hitzegiten ikasteko garaian zaindzen ez baditugu geure haurrak, gero oso zail da hoiek euskarara jartzea. Ez dugu erdara ikasi gabe geratuko diren bildurrik.

—Zer bete behar jartzen ditu legeak honelako haurtzaindegi bat irekitzeko?

—1945garrenean atera zen legean daude baldintza guztiak. Etxe egoia, txukuna, jolastegiak eta zaindzaile tituludunak. Hiru urte bitartekoentzat aski da edo «puericultura» edo «asistente» edo «enfermera» bat. Hortik goragoentzat irakasle titulua duena behar da. Guk inude deituko genieke hiru urte bitarteko haurrak zaindzen dituztenei. Izan ere, hori da inudearen eginkizuna: haurra inutu edo

janaritu, haurra zaindu eta hezi. Hiru urtetatik goragoko haurrak zaindzen dituztenei, berriz, andereño deituko genieke, ikastola-aurreko irakaskintza eta heziera ematen ari bait dira haurrei.

—Zer eskatuko zenikete zuen haurtzaindegiko inudeei?

—Haurtzaindegi bat legez irekitzeko aski da norbaitek lehen aipatu ditugun lau titulu hoietako bat edukitzea. Tituludun bat edukiz gero, guk nahi ditugun laguntzaileak aukeratzeko ditugu. Baina guk ez ditugu nolanahiko inudeak behar. Euskaraz ondo dakitenak, haurrekin ondo moldatzen direnak, esku ona dutenak, eraman haundi-koak, haurra ezagutzen dakitenak, sena eta begi onekoak, ume-maitateak behar ditugu. Hortik aurrera aurkituko ditugu behar ditugun pedagogiko, psikologo eta sendagileak. Guk, batez ere, neska euskaldunak eta jatorrak nahi ditugu, inudetzarake.

—Ez al zaizue haur hoiek etxean, amaren ondoan, hobeto egongo lirakeela iruditzen?

—Ez dugu uste. Emango diegu etxean egoteko nahiko beta haurrei. Etxearen pusketa bat izatea nahi genuke haurtzaindegia. Etxean bezain goxo eta maite edukitzea nahi genuke. Etxean inolaz ere ezin izan duten heziera, harremana eta jolasgiroa izango dute gainera, honela, taldean bildurik. Begira bestela zeinen pozik joan ohi diren gure haurrak ikastolara. «Etxe-ordeko» izatea nahi genuke haurtzaindegia. Inudea, berriz, «ama-ordeko».

—oOo—

Euskaldun izan nahi du Amarako jendeak. Hortarako hartu dituzte zama eta lan hoiek denak.

Haurtzaindegiak direla, uste dugu, haurrak euskalduntzeko biderik errazen eta egokiena. Ez da hain zaila oraingoz «puericultora» edo inude titulua ateratzea. Irakaskintza hoiek egiteko lekua aurkitzea da zaila. Lekua halako lau aldiz gehiago bait dira hori ikasi nahi dutenak.

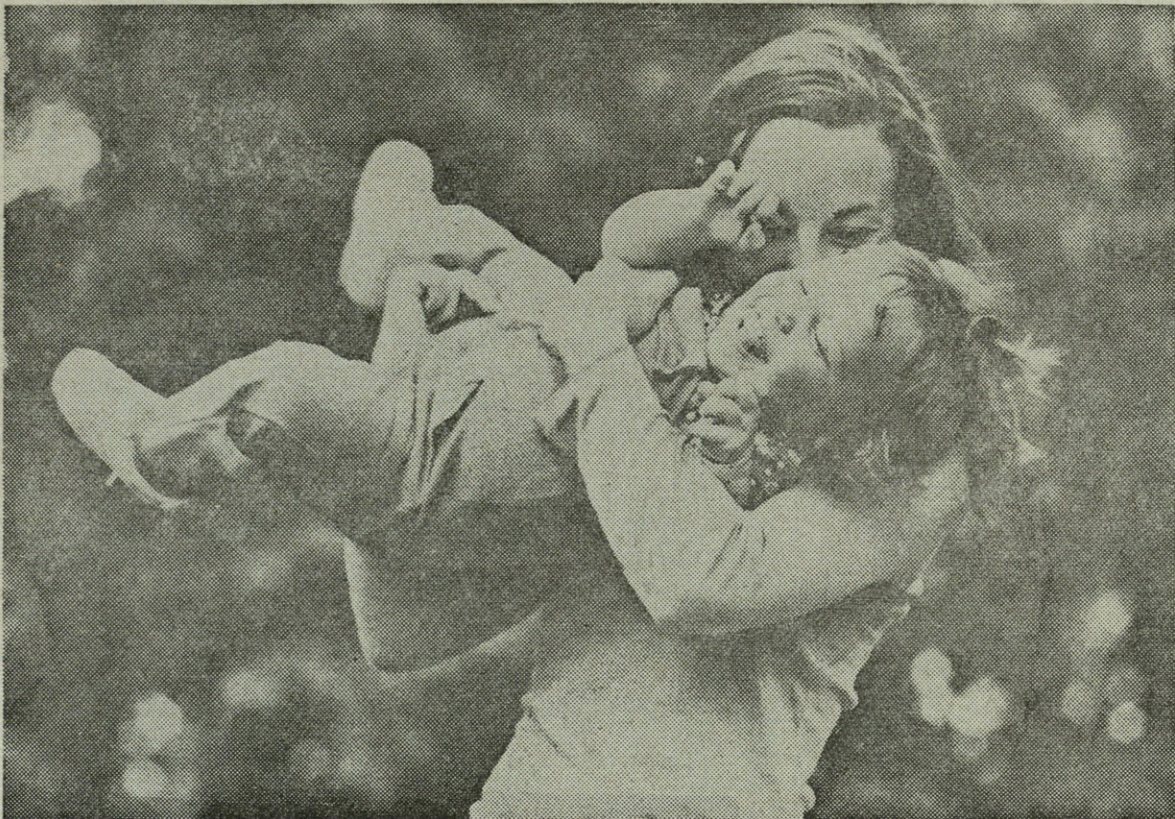
Ez da erraza, zenbait andereño laguntzailerentzat, batxillerra egin eta «magisterio» amaitzea. Agian, hementxe daukate legearen aurrean beren ogibidea zuritzeko bidea. Ez bait da titulu hau ateratzeko batxiller beharrik. Urtebetean ateratzen da gainera.

Guk dakigularik, Gipuzkoan, Azpeitian bakarrik atera ditekete. Berrogeintzat bakarrik da lekua ere.

Bilbon hiru leku daude. Bi mojaetxe eta «Sanidad»ek daukan ikastetxea. Guztira ehun eta hirurogeiren batentzat bakarrik dago leku hiruretan.

Ez dakigu Iruñean eta Gasteizen badagoenik. Baina, dena den, saiatuko gintzaizkioke agibide gehiago ematen, hortaz kezkatuik dagoenari.

ERRIALDE

«Etxearen pusketa bat izatea nahi genuke haurtzaindegia»